

**Kartoitus pianon vapaan säestyksen opetuksesta Suomen
musiikkioppilaitoksissa lukuvuonna 2004-2005**

Tutkielma

2007

Laura Valkonen

Musiikkikasvatuksen osasto

Sibelius-Akatemia

Tutkielman nimi Kartoitus pianon vapaan säestyksen opetuksesta Suomen musiikkioppilaitoksissa lukuvuonna 2004 – 2005	Sivumäärä 58 + 19
Tekijän nimi Laura Valkonen	Lukukausi Syksy 2007
Koulutusohjelman nimi Musiikkikasvatus	
Tiivistelmä <p>Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa pianon vapaan säestyksen opetusta Suomen musiikkioppilaitoksissa lukuvuonna 2004-2005. Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka lähetettiin 67 musiikkioppilaitosten vapaan säestyksen opettajalle. Kyselyyn vastasi 39 opettajaa. Pysin kyselylomakkeella selvittämään miten vapaan säestyksen opetus on järjestetty musiikkioppilaitoksissa. Lisäksi tiedustelin opettajien mielipiteitä valtakunnallisista pianon vapaan säestyksen tasosuoritusten sisällöistä ja arvioinnin perusteista ja miten ne ovat vaikuttaneet heidän opetukseensa.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella vapaan säestyksen kysyntä oli kasvanut oppilaitoksissa parin viimeisen vuoden aikana. Opetuksen järjestämisessä ei ollut suuria eroja oppilaitosten kesken, opetusta annettiin pääsääntöisesti yksityisopetuksena pianonsoiton sivuaineena. Tärkeimpinä kehittämisen kohteina pidettiin opetuksen järjestämistä kaikille harrastajille, lisäkoulutusta pianonsoiton ja vapaan säestyksen opettajille sekä opettajien välistä yhteistyötä. Opettajat kaipaavat alkeistasolle soveltuvaa oppimateriaalia, soinnutustehtäviä, improvisointiharjoituksia sekä esimerkkejä kappaleista, joissa esiintyy opettavia asioita.</p> <p>Tasosuoritusten ja arvioinnin perusteita pidettiin kaiken kaikkiaan sopivan haastavina ohjeina vapaan säestyksen opiskeluun. Vastaajien mukaan tasosuoritukset olivat jäsentäneet ja selkeyttäneet heidän opetustaan, mutta ne eivät olleet vaikuttaneet opetukseen käytännössä kovinkaan paljoa.</p>	
Hakusanat Vapaa säestys, musiikkioppilaitos, tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet	
Lisätietoja	

Sisällys

1 Johdanto.....	5
2 Musiikin opetus Suomen musiikkioppilaitoksissa.....	6
2.1 Musiikkioppilaitokset Suomessa.....	6
2.3 Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002.....	6
3 Vapaan säestyksen historia ja osa-alueet	9
3.1 Aikaisempia tutkimuksia vapaasta säestyksestä	9
3.2 Oppimateriaalit.....	12
3.3 Vapaan säestyksen määritelmä tässä tutkielmassa.....	13
4 Vapaan säestyksen opetus musiikkioppilaitoksissa	14
4.1 Historia.....	14
4.2 Vapaa säestys musiikkioppilaitoksissa nykyisin.....	15
4.3 Musiikkioppilaitosten kiinnostus vapaan säestyksen opetuksen järjestämiseen..	17
4.4 Vapaan säestyksen opetus pianon sivu- tai pääaineopinnoissa.....	18
4.5 Vapaa säestys ja musiikin perusteet	18
4.6 Vapaa säestys ja pop & jazz pianonsoitto.....	19
4.7 Vapaan säestyksen funktio musiikkioppilaitoksissa	20
4.8 Vapaan säestyksen opettajien koulutus.....	21
5 Tutkimusasetelma	23
5.1 Tutkielman tavoitteet ja tutkimusongelmat.....	23
5.2 Tutkimusmenetelmä	24
5.3 Survey-tutkimus	24
5.4 Tutkielman luotettavuuden pohdintaa	26
5.5 Kyselyyn osallistuneet henkilöt.....	27
6 Kyselylomakkeen vastaukset.....	28
6.1 Vastaaajien taustatiedot.....	28
6.1.1 Vastaaajien ikä ja sukupuoli.....	28
6.1.2 Koulutus ja opetusvuodet	29
6.1.3 Vastaaajien musiikilliset vahvuusalueet	29
6.1.4 Vastaaajien vapaan säestyksen opinnot	30
6.2. Vapaan säestyksen opetuksen järjestämisestä musiikkiopistoissa	31
6.2.1 Kurssitarjonta.....	31
6.2.2 Oppilaiden lähtövalmiudet vapaan säestyksen opiskeluun	32
6.2.3 Vapaan säestyksen pääaineiset opiskelijat	32
6.2.4 Opetuksen enimmäismäärä.....	33
6.2.5 Tutkinnot	33
6.2.6 Kysyntä ja tarjonta	34
6.2.7 Yhteistyö soiton- ja teoriaopettajien kanssa	34
6.2.8 Ryhmäopetuksen soveltuvuus vapaaseen säestykseen.....	35
6.3 Kysymyksiä Suomen Musiikkioppilaitosten liiton (SML) opetussuunnitelman tasosuoritusten sisällöistä ja arvioinnin perusteista.....	37
6.3.1 Tasosuorituksiin tutustuminen.....	37

6.3.2 Vapaan säestyksen sisällytys pianonsoiton opiskeluun.....	37
6.3.3 Vapaan säestyksen Perustaso 1 koulutuksesta.....	39
6.3.4 Mielipiteitä tasosuoritusten kurssien sisällöistä.....	39
6.3.5 Tasosuoritusten vaikutus opetukseen.....	41
6.3.6 Tasosuoritusten puutteita ja toteutus käytännössä.....	41
6.3.7 Oppimateriaalit.....	42
6.3.8 Ohjelmistoluettelo.....	44
6.3.9 Opetuksen kehittäminen.....	45
6.3.10 Vapaan säestyksen opettajien yhdistys.....	47
6.3.11 Opetuksen osa-alueiden painotus.....	47
7 Tulosten yhteenveto.....	49
7.1 Vapaa säestys musiikkiopistoissa tällä hetkellä.....	49
7.2 Mielipiteitä tasosuorituksista.....	50
7.3 Vastaajien ideoita opetuksen kehittämiseen.....	50
8 Pohdinta.....	52
8.1 Tutkimuksen tarkastelua.....	52
8.2 Jatkotutkimusaiheita.....	53
8.3 Vapaan säestyksen tulevaisuus.....	54
Lähteet.....	55
Liite 1.....	59
Liite 2.....	68

1 Johdanto

Suomen Musiikkioppilaitosten kurssitutkintovaatimusten uudistuksessa vapaa säestys sai ensimmäiset valtakunnalliset tasosuoritusten arvioinnin perusteet. Oppiaine vakinaistettiin opetussuunnitelmiin, kun vapaan säestyksen alkeisopetus sisällytettiin yhdeksi pianon perusopetuksen osa-alueeksi syksystä 2004 alkaen. Vapaata säestystä voi opiskella monissa oppilaitoksissa pääaineena ja musiikin ammattioppilaitokset kouluttavat alaan perehtyneitä opettajia entistä enemmän. Näiden uudistusten myötä uskon vapaan säestyksen opetuksen lisääntyneen maassamme. Pianon vapaan säestyksen opettajille lähetetyllä kyselylomakkeella pyrin selvittämään mm. miten tämä uudistus on vaikuttanut aineen opetukseen.

Suomen musiikkioppilaitosten liitolla ei ollut keväällä 2005 tarkkaa tietoa siitä, miten yleistä vapaan säestyksen opetus on Suomen musiikkioppilaitoksissa. Haluan kartoittaa miten paljon vapaata säestystä opetetaan perusopetuksen puolella, sillä sitä ei ole aikaisemmin tutkittu. Edellisissä vapaaseen säestykseen liittyvissä tutkimuksissa on pyritty määrittelemään vapaa säestys -termiä, sekä pohdittu ja vertailtu oppiaineen sisältöä lähinnä musiikin ammattiopinnoissa. Sen sijaan musiikkiopistojen vapaan säestyksen opetusta ei ole tutkittu yhtä paljon, ja siksi pyrin tutkielmassani selvittämään millaista opetus on tällä hetkellä.

Opetan vapaata säestystä musiikkioppilaitoksessa, jossa kysyntä kyseistä ainetta kohtaan on suuri, mutta monet halukkaista eivät pääse sitä opiskelemaan. Luulen, että oppilaat eivät osaa myöskään vaatia vapaan säestyksen opetusta, ellei sitä ei ole tarjolla opistojen kurssitarjonnassa. Vapaa säestys on musiikkioppilaitosten oppiaineena suhteellisen uusi, eikä opetuksella ole pitkää perinnettä. Ehkä tästä syystä oppiaineella ei ole niin suurta painoarvoa ja jalansijaa oppilaitosten opetustarjonnassa kuin perinteisillä oppiaineilla. Opetustarjonnan esteenä saattaa olla myös opistojen kireä taloudellinen tilanne, mikä karsii vapaavalintaisia aineita, jollainen vapaa säestys usein on. Haluan selvittää miten muut oppilaitokset ovat vastanneet tähän vapaan säestyksen kasvavan kysynnän haasteeseen ja miten opetus on järjestetty.

2 Musiikin opetus Suomen musiikkioppilaitoksissa

2.1 Musiikkioppilaitokset Suomessa

Musiikkioppilaitokset tarjoavat pääsääntöisesti lapsille ja nuorille suunnattua tavoitteellista musiikin opetusta. Opetus antaa oppilaille valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua musiikin ammatilliseen koulutukseen.

Musiikin perusopetuksella tarkoitetaan musiikkiopintoja aloittaville lapsille annettavaa musiikin alkuopetusta, instrumenttiopetusta ja sitä tukevaa muuta opetusta sekä aikuisille järjestettävää harrastustavoitteista opetusta. Tanssin perusopetuksella tarkoitetaan harrastustavoitteista tanssin opetusta. (Suomen säädöskokoelma 1987, 692: 1§.)

Valtionosuutta saavien musiikkioppilaitosten lisäksi maassamme on vapaarahoitteisia musiikkioppilaitoksia. Näillä oppilaitoksilla on oikeus päättää opetuksensa sisällöistä vapaasti, mutta niiden toiminta saattaa käytännössä muistuttaa valtionosuutta saavien musiikkioppilaitosten toimintaa. Yhtenä eroavaisuutena näiden oppilaitosten välillä on se, että vapaarahoitteisissa oppilaitoksissa ei voi suorittaa musiikin ammattitutkintoja. Valtionosuutta saavien musiikkioppilaitosten toiminta perustuu valtakunnallisesti määriteltyihin opetussuunnitelmien perusteisiin (Tuovila 2003, 15). Musiikkioppilaitosten kattojärjestönä toimii Suomen Musiikkioppilaitosten liitto. SML:n tehtäviin kuuluu musiikkioppilaitosten yhteistyön ja opetuksen valtakunnallinen kehittäminen ja taiteellisen sekä ammatillisen tason edistäminen. Lisäksi liitto vastaa musiikin perustason ja musiikkiopistotason tasosuoritusten sisältöjen ja arvioinnin perusteiden laadinnasta, sekä huolehtii niiden jakelusta jäsenoppilaitoksille. (Suomen Musiikkioppilaitosten liitto r.y.)

2.3 Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002

Taiteen perusopetuksella tarkoitetaan peruskoulun ulkopuolista taidekasvatusta, joka on suunnattu ensisijaisesti lapsille ja nuorille (Opetushallitus 2002). Opetuksen tulee perustua opetushallituksen päättämiin opetussuunnitelman perusteisiin. Musiikkioppilaitokset noudattavat taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman

perusteita, jotka opetushallitus on vahvistanut noudatettaviksi 6.8.2002 lukien. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetuksen tulee luoda lapsille ja nuorille pohja hyvän musiikkisuhteen syntymiseen, elinikäiseen harrastamiseen sekä antaa valmiuksia musiikin ammattiopintoihin. (Opetushallitus 2002.)

Käytän jatkossa taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman 2002 perusteiden määritelmästä lyhennelmää OPS 2002. Nykyisin opetuksessa korostetaan yksilöllisyyttä ja oppijalähtöisyyttä. OPS 2002 pohjautuu oppimiskäsitykseen, joka on lähellä konstruktivistista oppimiskäsitystä. Konstruktivistisessa oppimiskäsityksessä oppilas rakentaa tietoa kokemustensa kautta valikoiden ja tulkiten informaatiota aikaisempien kokemusten pohjalta. (Alanne & Sulonen 2002.) OPS 2002:ssa painotetaan oppilaan omaa aktiivisuutta; oppilaalla tulisi olla mahdollisuus asettaa opiskelulle omat tavoitteet, löytää itselle sopivat työskentelytavat sekä oppia tarkkailemaan omaa opiskeluaan. Vuorovaikutus on keskeistä oppilaan ja opettajan sekä oppilaiden välillä, ja oppimisympäristössä tulisi olla avoin ja myönteinen ilmapiiri, mikä edistää oppimismotivaatiota sekä kannustaa luovuuteen. (OPS 2002.)

Musiikin perustason opetuksessa OPS 2002:ssa mainitaan vapaaseen säestykseen läheisesti liittyviä aiheita kuten yhteismusisointiin tarvittavat instrumenttitaidot ja musiikillisen ilmaisukyvyn kehittäminen. Musiikkiopistotason tavoitteina on, että oppilas syventää musiikillisia tietoja ja taitoja, laajentaa tyyliintuntemusta, syventää kykyä luovaan ilmaisuun sekä saa valmiuksia musiikkiharrastuksen itsenäiseen jatkamiseen. (OPS 2002.) Tavoitteissa mainitaan myös oppilaan saamat valmiudet musiikin ammattiopintoihin. Vapaan säestyksen opinnot tukevat edellä mainittuja musiikin perustason ja musiikkiopiston tavoitteita. Useat musiikkipainotteiset lukiot ja musiikin ammattiin valmistavaan koulutusohjelmat katsovat eduksi hakijan vapaan säestyksen valmiudet. Esimerkiksi Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen koulutusohjelman pääsykokeissa hakijan vapaan säestyksen taidoilla on merkittävä osuus.

OPS 2002:ssa vapaa säestys on mainittu perusopetuksen osa-alueiden valinnaiskurssina ja musiikin perusteiden sisällössä. Musiikin perusteet -opinnot sisältävät teorian, säveltapailun ja musiikkitiedon kurssit. Opintojakso ulottuu instrumenttiopintojen ohessa perustasolta musiikkiopistotasolle saakka. Musiikin perusteisiin kuuluu mm. rytmin hahmottaminen, harmonioiden ja lopuketyyppien tuottaminen, sävellys, musiikkilajien tyyliuuntien ja ilmiöiden tuntemus sekä valmius käytännön muusikkouteen. (OPS 2002.) Nämä edellä mainitut osa-alueet ovat olennainen osa myös vapaan säestyksen

opetusta. Vapaa säestys mainitaan ensimmäistä kertaa sekä OPS 2002:ssa, että pianonsoiton tasosuoritusten sisällöissä ja arvioinnin perusteissa. Lisäksi vapaa säestys sai ensimmäiset valtakunnalliset tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet, jotka olivat koekäytössä lukuvuosina 2004-2005. (Pianon vapaan säestyksen tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet.) Tämän perusteella näyttäisi siltä, että vapaa säestys on vakiintumassa musiikkioppilaitoksiin.

3 Vapaan säestyksen historia ja osa-alueet

3.1 Aikaisempia tutkimuksia vapaasta säestyksestä

Aiemmissä vapaan säestyksen tutkimuksissa on pohdittu paljon sitä, mitä vapaa säestys oppiaineena on ja minkälaisia asioita opetuksen tulisi sisältää. Tutkielmiin haastateltujen opettajien käsityksissä vapaasta säestyksestä on selkeitä eroavaisuuksia, ja näin ollen eroja on myös opetuksen sisällöissä. Opetuksen kirjavuus johtunee osittain koulutuksen ja yhtenäisten tutkintovaatimusten puutteesta. Vapaata säestystä on kuvattu 1990-luvun alussa suppeammin mm. sointumerkeistä säestämiseksi ja ”valmistamatta pianon ääressä syntyväksi soinnutukseksi” (Otavan Suuri Tietosanakirja 6 1992, 207). Tutkielmissa kritisoidaan tietosanakirjan määritelmää harhaanjohtavaksi mm. sen vuoksi että säestystä voidaan toki harjoitella.

Muutamit vapaan säestyksen pro gradu -tutkielmat käsittelevät tutkijoiden kehittämiä sovitus- ja oppimateriaaleja. Elkomaa (2001) esittelee tutkielmassaan viisi keskeistä tapaa sovittaa musiikkia pianolle yksin soittaessa. Haataja (2005) on koontanut vapaan säestyksen opetus- ja oppimateriaalipaketin kahdeksan esimerkkioppitunnin muodossa.

Vapaa säestys -oppiaineen sisältöä on jaoteltu monin eri tavoin ja useisiin eri osa-alueisiin (mm. Hukkinen 1990, Lindbohm & Lintula 1994, Linjama-Palonen 1993, Vattjus 1996). Esimerkiksi Mattila (1997) ja Snåre (2000) viittaavat pro gradu -tutkielmissaan Carita Holmströmin (1998) Sibelius-Akatemian vapaan säestyksen pedagogiikka -luennoilla käyttämään jaotteluun:

- 1) Ohjelmisto
- 2) ”Korvan kehittäminen”
- 3) Soinnuttaminen
- 4) Motoriikka ja tekniikka
- 5) Vapaa improvisointi

Kurkilahden (2001) tutkielmassa vapaan säestyksen osa-alueet on koottu eri ammattikorkeakoulujen laatimien oppilaitoskohtaisten opetussuunnitelmien perusteella. Tutkielmassaan Kurkilahti (2001) on listannut kahdeksan osa-aluetta, jotka ovat:

- 1) soinnut
- 2) improvisointi
- 3) tyylilajit, komppaaminen ja säestäminen
- 4) pianosovitusten tekeminen, soivan musiikin imitointi ja nuotintaminen
- 5) ohjelmisto
- 6) vapautuminen nuottikuvasta ja korvakuulolta soitto
- 7) luova musiikillinen ilmaisu ja oman musiikin tekeminen
- 8) prima vista, nuottikuvan hahmottaminen.

Seppänen (2004) on esittänyt pro gradu -tutkielmassaan kokonaiskuvan vapaan säestyksen tavoitteista neljän osa-alueen kautta. Ensimmäiseksi Seppänen on listannut kohdan ”Musiikillinen tieto ja ymmärrys”. Siihen osa-alueeseen liittyy musiikin teoriaa ja sen hahmottamista. Toinen osa-alue on ”Instrumentin hallinta”, joka pitää sisällään mm. motorististen taitojen harjaannuttamista. Kolmas otsikko ”Musiikkitradition ja -tyylien tuntemus” nimikkeeseen alla on mm. tyylinmukaiset kompit, musiikin kuuntelu, jäljittely, soivien mielikuvien kartoittaminen, rytmin käsittely ja pianon rooli eri tyyleissä. Näiden kolmen alueen hallinta edistää ”Musiikillista vapautumista”, kuten Seppänen neljättä osa-aluetta nimittää. Tavoitteina on korvakuulolta soittamaan oppiminen, sovitustaito, komppimallien muuntelu, improvisointi, sisäinen kuuleminen, transponointi, korvaavien sointujen käyttö ja muotorakenteiden muuntelu. Vapaa säestys on siinä hetkessä tapahtuvan opittujen soittomallien, tyylintuntemuksen, vapaan muuntelun ja improvisoinnin tuotos. (Seppänen 2004.)

Mervi Sassalin pro gradu -tutkielma vuodelta 2005 selvittää pianon vapaan säestyksen opetusta musiikkiopistoissa. Ryhdyimme tutkimaan aihetta samoihin aikoihin toisistamme tietämättä. Sassali (2005) selvittää tutkielmassaan teemahaastattelun avulla opettajien kokemuksia ja miitteitä vapaasta säestyksestä musiikkiopistojen oppiaineena.

Minä puolestani pyrin lisäksi kuvaamaan opetuksen tämän hetkistä tilaa Suomen musiikkioppilaitoksissa. Sassali (2005) jaottelee vapaan säestyksen oppiaineen kuuteen osa-alueeseen taiteen perusopetuksen näkökulmasta, joita ovat:

- 1) ohjelmiston soittaminen
- 2) soinnuttaminen
- 3) korvakuulolta soittaminen
- 4) sointujen ja sointukulkujen hallinta
- 5) transponointi
- 6) improvisointi.

Tutkielmien vapaan säestyksen määritelmien suurimmat eroavaisuudet näyttävät olevan luokitteluissa eli siinä, miten eri tavoin osa-alueet on rajattu. Tasosuoritusten vapaan säestyksen määritelmä on yleisluontoinen. Tasosuorituksissa todetaan vapaan säestyksen olevan oppiaineena monimuotoinen ja oppilaan tarpeisiin mukautuva aine. Määritelmä tulee mielestäni johtaa niiden tavoitteiden kautta mihin oppiaineella pyritään. Tavoitteena on musiikillisten ilmiöiden ymmärtävä hallinta eli muusikkouden kehittäminen.

Vatjus (1996) pohtii pro gradu -tutkielmassaan vapaata säestystä musiikkiopistojen oppiaineena ja soittamisen lajina. Vatjuksen haastatteluista nousi esiin muutos vapaan säestyksen oppiaineen merkityksessä. Haastateltavat arvioivat ”ettei vapaata säestystä ole ennen luokiteltu kovin tärkeäksi eikä itsenäiseksi aineeksi” (Vatjus 1996, 60). Haastateltavien mukaan vapaata säestystä ei ole arvostettu tarpeeksi, jotta se olisi sisällytetty tutkintojärjestelmään. Haastateltavien mielestä vapaa säestys ei etsi oppiaineena itseään vaan oppilaitokset etsivät nyt vapaan säestyksen paikkaa omassa hierarkiassaan. Erään haastateltavan mielestä opettajat joutuvat puolustamaan omaa oppiainettaan. Pianonsoiton opettajat saattavat pelätä uuden oppiaineen vievän heiltä oppilaat. (Vatjus 1996.) Kilpailu oman työn jatkuvuuden puolesta on ymmärrettävää. Musiikkioppilaitoksilla on tuntikiintiöt, jotka jaetaan rehtorin päätöksellä eri opettajien kesken. Tästä seuraa, että valinnaisten oppiaineiden tarjonta jää helpommin musiikkioppilaitosten budjetin ulkopuolelle.

Laakso (2000) tutki pro gradu -tutkielmassaan harmonikansoiton vapaan säestyksen opetusta vuosituhaten vaihteessa. Harmonikansoiton opettajat opettivat vapaata säestystä yleisimmin muun harmonikansoiton opetuksen yhteydessä. Suurin osa kyselyyn vastanneista mainitsi syyksi näiden aineiden integroinnille resurssien puutteen. Laakson (2000) mukaan erilliselle harmonikansoiton vapaan säestyksen oppiaineelle on kuitenkin tarvetta. Harmonikansoiton vapaan säestyksen opetus sisältää vastausten mukaan soitujen hallintaa, korvakuulolta soittoa, transponointitaitoja, säestyskuvioiden hallintaa, improvisointia sekä prima vista- ja koristelutaitoa. Opetusmateriaalin puute nousi esiin lähes kaikissa vastauksissa. Suurin osa kyselyyn vastanneista harmonikan soitonopettajista piti vapaan säestyksen taitoja tärkeinä ja myönsivät opetuksella olevan kysyntää. Laakson mukaan oppilaat välttämättä osaa vaatia haluamaansa opetusta, jos sitä ei ole tarjolla opistojen opetussuunnitelmassa.

3.2 Oppimateriaalit

Useissa aikaisemmissa tutkielmissa nousee esiin vapaan säestyksen oppimateriaalin vähyys. Erityisesti alkeisoppimateriaalia vapaaseen säestykseen on vähän saatavilla. Tästä mainitaan mm. Palosen & Sorsan (1991) sekä Vanamon (1998) tutkielmissa. Pianonsoiton opettajat käyttävät vapaan säestyksen opetuksessaan usein itse tehtyjä ja eri kirjoista kerättyjä oppimateriaaleja. (Vanamo 1998.) Monet pianokoulukirjat sisältävät vapaaseen säestykseen ja improvisointiin liittyviä tehtäviä, mutta johdonmukaisesti tasolta tasolle etenevää alkeisopetusmateriaalia ei juuri ole. Myöskään pianokoulukirjoissa ei ole määritelty tarkemmin mitä vapaa säestys sisältää. (Vatjus 1996.)

Sassalin (2005) tutkielmassa ehdotetaan valmista alkeisopetuksen materiaaliapakettia jota voisi suoraan hyödyntää opetuksessa. Muutamat Sassalin (2005) haastattelemat vapaan säestyksen opettajat ovat mm. tehneet pianonsoiton opettajille luettelon kappaleista ja niihin sopivista kompeista. Opettajille suunnattu pedagoginen materiaali rohkaisisi opettajia kokeilemaan vapaan säestyksen opetusta.

Vapaan säestyksen kirjallisuutta on julkaistu Suomessa vähän. Seppo Hovin tekemät kaksi vapaan säestyksen oppikirjaa 1980-luvulla lienevät ensimmäisiä aiheeseen syvenyneitä oppikirjoja Suomessa. Näissä oppikirjoissa (Hovi 1983, 1986) ei määrittele vapaa säestys termiä. Hovi kuvasi vapaan säestyksen oppiaineen sisältävän tietoa mm. soinnutuksesta, transponoinnista, säestämisestä ja improvisoinnista. Opetuksen tavoitteeksi Hovi mainitsi kirjassaan nuottisidonnaisuudesta vapautumisen.

Hovin julkaisemien kahden oppikirjan jälkeen seuraava vapaan säestyksen oma oppikirja ilmestyi vasta vuonna 2004. Vapaa säestys ja improvisointi -kirjan mukaan vapaa säestys on soittamista korvakuulolta ilman nuotteja, melodian säestämistä improvisoidulla säestyksellä, melodian eri tyylilajien mukaista säestämistä sointumerkeistä ilman kirjoitettua tekstuuria, ja tyylin tuntemusta yhdistettynä muusikon taitoon sekä luovaan näkemykseen. (Tenni & Varpama 2004, 6.) Hallittavia osa-alueita ovat:

- 1) rytmiiikka (mm. kompit ja fraseeraus)
- 2) harmonia (tehot, sointutyypit, asteikot)
- 3) melodia (suhde asteikkoon ja sointuun)
- 4) sointiväri (kosketus, orkestrointi)

3.3 Vapaan säestyksen määritelmä tässä tutkielmassa

Määrittelen tutkielmassani vapaa säestys -termin Suomen Musiikkioppilaitosten liiton vuonna 2004 koekäyttöön julkaistun pianon vapaan säestyksen tasosuoritusten sisältöjen ja arvioinnin perusteiden mukaisesti. Jatkossa käytän pianon vapaan säestyksen tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteista lyhennettä tasosuoritukset. Samaa vapaan säestyksen määritelmää käytetään myös Vapaan Säestyksen Opettajat yhdistyksen internet-sivuilla. Valitsin tämän alla olevan määritelmän, koska se on mielestäni sisältää opetuksen tärkeimmät tavoitteet ja arvot, mutta jättää kuitenkin tarpeeksi vapautta opetuksen toteuttamiseen.

Vapaa säestys on luovan ilmaisun yhdistämistä muusikon perustaitojen hallintaan. Oppiaineena se on monimuotoinen, moniarvoinen sekä oppilaan tarpeisiin mukautuva. Keskeisiä taitoja ovat musiikin peruselementtien sekä musiikin yleisten ilmiöiden ymmärtävä hallinta, joka ilmenee kykynä luoda tai toistaa musiikkia ilman kirjoitettua tekstuuria. Vapaata säestystä voi opiskella instrumentilla, jolla voidaan tuottaa melodia ja moniääninen säestys yhtäaikaaisesti. (Pianon vapaan säestyksen tasosuoritukset 2004-2005.)

4 Vapaan säestyksen opetus musiikkioppilaitoksissa

4.1 Historia

Tässä kappaleessa kerron lyhyesti vapaan säestyksen historiasta Suomessa. Vapaata säestystä on opetettu pisimpään Sibelius-Akatemiassa. (Vatjus 1996, 18.) Opetus alkoi 1950-luvulla, kun Sibelius-Akatemialle perustettiin koulumusiikinosasto. Oppiaine oli tuolloin nimeltään improvisointi, jota opetti Einar Englund. Oppiaineen nimi vaihtui muutamia vuosia myöhemmin vapaaksi säestykseksi kun tuntiopettajaksi tuli säveltäjä Osmo Lindeman. Improvisointi oli koulun musiikinopettajille suunnattu oppiaine, jonka tarkoituksena oli opettaa tuleville musiikinopettajille koululaulujen säestystä vapaasti ilman nuotteja. (Vatjus 1996.) Useimmissa laulukirjoissa puuttui siihen aikaan sointumerkit tai nuotinnettu säestys. Reaalisointumerkit yleistyivät koulun musiikinkirjoihin 1970-luvulla. (Vanamo 1998.)

Vapaan säestyksen opetus yleistyi ensin kansalais- ja työväenopistoissa 1970-luvulla. Vuonna 1976 tulleen lakimuutoksen myötä lapset ja nuoret saivat osallistua kansalais- ja työväenopistojen opetukseen. Lakimuutoksen jälkeen piano-opetuksen ja vapaan säestyksen opetus musiikkioppilaitoksissa lisääntyi. (Vanamo 1998.) Musiikinkirjoihin ilmestyneet reaalisointumerkit lienevät merkittävänä osasyynä oppiaineen kehittymiselle. Ennen laulukirjoissa oli pelkästään laulun sanat ja melodia, mutta sointumerkkien mukaantulo mahdollisti kappaleen säestyksen.

Vapaata säestystä on opetettu musiikkioppilaitoksissa 1980-luvun alkupuolelta lähtien. Espoon musiikkiopisto on ensimmäisiä musiikkioppilaitoksia Suomessa, jossa on tarjottu vapaan säestyksen opetusta. Espoon musiikkiopisto on ollut mukana kehittämässä valtakunnallisia vapaan säestyksen peruskurssien 1/2 ja 2/2 tutkintovaatimuksia. Vuonna 1993 Suomen Musiikkioppilaitosten liitolle lähetettiin ehdotus vapaan säestyksen tutkintovaatimuksista, mutta niitä ei silloin hyväksytty valtakunnallisiksi tutkintovaatimuksiksi. (Vatjus 1996, 59 - 60.)

Vapaan säestyksen yhteisiä valtakunnallisia tutkintovaatimuksia ei ole ollut ennen taso- suorituksia. Ensimmäiset pianon vapaan säestyksen peruskurssitutkintovaatimukset 1 ja 2 on laadittu 1970-luvulla Carita Holmströmin johdolla. Niitä kurssitutkintovaatimuksia käytettiin lähinnä Sibelius-Akatemiassa. Seuraavassa uudistuksessa Espoon musiik-

kiopisto muokkasi vaatimuksia omaan oppilaitokseensa sopiviksi tarkentaen Holmströmin laatimia tutkintovaatimuksia ja ohjelmistoa. Monet musiikkioppilaitokset ovat käyttäneet Espoon musiikkiopiston kaltaisia tutkintovaatimuksia. Pianon vapaan säestyksen ensimmäiset valtakunnalliset tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet olivat koe-käytössä 2004 -2005 ja ne otettiin käyttöön syksyllä 2005 (ks. liite 2).

Vapaan säestyksen opintoja tarjotaan nykyisin lähes kaikissa musiikin ammattiin kouluttavissa oppilaitoksissa niin musiikin perustutkintolinjoilla (mm. Keski-Pohjanmaan Konservatorion opinto-opas) kuin ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmissa (Kurki-lahti 2001). Tulevien pianonsoiton opettajien saama vapaan säestyksen koulutus heijastuu ainakaan myös musiikkioppilaitosten perusopetuksen puolelle, kun nykyinen musiikin ammattikoulutus kouluttaa enemmän vapaata säestystä taitavia soitonopettajia.

4.2 Vapaa säestys musiikkioppilaitoksissa nykyisin

Tutkimus vapaan säestyksen opetuksesta musiikkioppilaitoksissa on aiheena ajankoh-tainen. Musiikkioppilaitosten liitolla ei ollut keväällä 2005 tarkkoja tietoja missä SML:n oppilaitoksissa vapaata säestystä opetetaan (T. Klemettinen, henkilökohtainen tiedonan-to 3.3.2005). Useat musiikkiopistot ovat kiinnostuneita kehittämään opetustarjontaansa vapaan säestyksen saralla. Tiedustellessani vapaan säestyksen opettajien yhteystietoja sain monelta rehtorilta kannustusta ja kiitosta tutkielman ajankohtaisuudesta. Vapaan säestyksen sisältö on yleismusiikillinen, teorian, säveltapailun, harmonian hahmottami-sen tukiaine ja oppiaine on yhdistettävissä useisiin aineisiin.

Vapaata säestystä saatetaan opettaa pää- ja sivuaineopetuksen lisäksi mm. musiikin pe-rusteiden kurssin tai pianonsoiton ohessa. Lisäksi opetusta voidaan antaa eri kurssien yhteydessä ja opinnot soveltuvat muillekin kuin pianisteille. Muutamissa musiikkioppi-laitoksissa vapaata säestystä on opiskeltu musiikkileireillä, periodi- tai ryhmäopetukse-na. Kesälä (2005) on tutkinut ryhmäopetuksen soveltuvuutta pianonsoiton opetukseen. Tutkimuksessa todetaan vapaan säestyksen soveltuvan ryhmäopetukseen erinomaisesti mm. siitä syystä, että ryhmässä voi harjoittaa monipuolisesti improvisointia ja säestystä. Kesälän (2005) mukaan yksittäisopettajilla on ennakkoluuloja ryhmäopetusta kohtaan kokemuksen puutteen vuoksi. Tutkimuksen mukaan ryhmää voi erinomaisesti hyödyn-tää oppimisen välineenä ja ryhmäopetuksen eduiksi mainitaan yhteissoitto, sosiaalinen vuorovaikutus sekä mahdollisuus opettaa asioita isommalle joukolle yhtä aikaa. Kesälä

(2005) mainitsee vapaan säestyksen suosion kasvaneen pianonsoiton opiskelussa ja rohkeaseen opettajia ryhmäopetuksen kokeiluun.

Musiikkioppilaitoksissa joissa on erikseen rytmimusiikin osasto, vapaata säestystä ei yleensä tarjota. Ainakin Pop & Jazz Konservatorion opetuksessa vapaan säestyksen asiat katsotaan sisältyvän opintoihin. (J. Murto, henkilökohtainen tiedonanto 11.5.2005.) Vapaata säestystä ei myöskään mainita erikseen Pop & Jazz Konservatorion pianon tasosuoritusten tavoitteissa. Kuitenkin perustason opetussuunnitelmassa mainitaan vapaaseen säestykseen liittyviä asioita kuten mm. tutustuminen kadensseihin sekä säestäminen duuri- ja mollikolmisoinnuilla. (Pop & Jazz Konservatorion opetussuunnitelma.) Rytmimusiikki -termillä tarkoitetaan jazz-, pop-, rock-, iskelmä-, tanssi- ja kansanmusiikin tyylilajeja monissa eri muodoissaan. (esim. Rytmimusiikki 2010-visio.) Rytmimusiikki -sanaa käytetään muissa pohjoismaissa kuvaamaan länsimaisen taidemusiikin, eli ns. klassisen musiikin, ulkopuolella olevia muita musiikkityylilajeja. Lisäksi rytmimusiikista on käytetty eri yhteyksissä nimityksiä kevyt musiikki, viihdemusiikki, populaarimusiikki, afroamerikkalainen musiikki tai pop & jazz musiikki. Kuvailunvarainen tradition välittäminen ja improvisointi opetusmuodot painottuvat rytmimusiikin opetuksessa, tämä lienee syynä siihen miksi vapaata säestystä ei opeteta erillisenä oppiaineena rytmimusiikkiin painottuvissa musiikkioppilaitoksissa.

Tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet antavat oppilaitokselle entistä vapaammat mahdollisuudet valita painotusalueensa ja opetustensa tarjonnan. Vuonna 2005 voimaan tulleissa pianon tasosuorituksissa oppilaalla on mahdollisuus esittää esim. oma sävellyksensä. (Pianon tasosuoritukset.) Oppilas voi koota ohjelmistonsa monipuolisemmin ja sisällyttää halutessaan eri musiikkityylien kappaleita. Tämä on mielestäni merkittävä edistysaskel oppilaslähtöisemmän musiikinopetuksen suuntaan. Nykyisissä pianon tasosuorituksissa pianonsoiton opetukseen suositellaan sisällytettäväksi vapaan säestyksen alkeita. Uudistus koskee lähinnä pianon Perustaso 2 tasosuoritusta, johon on lisätty säestystehtävä, jossa oppilas tuottaa kadensseilla eli sävellajin perustehoilla I, IV ja V perussykettä ilmentävän sointusäestyksen. Tämä on pianonsoiton tasosuoritukseen 2 sisältyvän vapaan säestyksen minimivaatimus. Uudistuksen tärkein sisältö on se, että kadenssien soitto yhdistyy käytännön tekemiseen ja soveltamiseen korvakuulolta soittoon sekä säestykseen. Tasosuoritukset ovat aiheuttaneet keskustelua ja eriäviäkin mielipiteitä musiikkiopistojen opettajien keskuudessa. Mielestäni muutos ei ole käytännössä kovinkaan suuri, mutta se on edistysaskel kehittyvälle musiikkiopistokulttuurille. Mielestäni musiikkioppilaitosten tulisi avartaa maailmankuvaansa vastaamaan paremmin

tämän hetken monimuotoista musiikkikulttuuria. Oppijaa ei voi tarkastella irrallaan sosiaalisesta ympäristöstä, kaveripiiristä tai omasta kulttuuristaan. (Anttila & Juvonen 2002.) Lehtosen mukaan tulevaisuudessa musiikkisuuntaukset tulevat sekoittumaan keskenään entistä enemmän. (Lehtonen 2004, 154.) Musiikinhistoriassa on lukuisia esimerkkejä siitä, kuinka musiikkityylisuunnat ottavat toisistaan vaikutteita ja sulautuvat uusiksi tyyleiksi. Musiikillisten raja-aitojen poistaminen on mielestäni tärkeää, koska se mahdollistaa monipuolisemman musiikkikasvatuksen, antaa tilaa uusille luoville ratkaisuille ja rikastuttaa näin musiikkikulttuuriamme.

4.3 Musiikkioppilaitosten kiinnostus vapaan säestyksen opetuksen järjestämiseen

Linjama-Palosen (1993) pro gradu -tutkielmassa sivutaan aihetta vapaan säestyksen opetuksen järjestämisestä musiikkioppilaitoksissa. Linjama-Palosen (1993) mielestä vapaan säestyksen opetuksen asema on viime vuosina kohentunut musiikin ammatillisissa opinnoissa, mutta perustasolla sitä ei vielä paljoa opeteta. Linjama-Palonen (1993) soitti muutamille satunnaisesti valituille SML:n musiikkioppilaitosten rehtoreille 1990-luvun alkupuolella. Puhelinkeskustelussa ilmeni poikkeuksetta kaikkien haastateltujen oppilaitosten kiinnostus vapaan säestyksen järjestämistä kohtaan. Näissä musiikkiopistoissa vapaan säestyksen opetusta ei tuolloin juurikaan järjestetty. Rehtorien mukaan opettajat olivat avainasemassa opetuksen järjestämiseksi. Keskusteluissa kävi ilmi myös pianonsoiton opettajien tarve vapaan säestyksen täydennyskoulutukseen. Opetuksen järjestämiseksi ehdotettiin säestäjä-opettajan toimen jakamista säestystehtävien ja vapaan säestyksen opetuksen kesken. Rehtorit pohtivat myös vapaan säestyksen alkeiden opintojen sisällytystä musiikinteorian yhteyteen. Ainetta ehdotettiin myös opetettavaksi periodiluonteisesti kuten viikonloppukursseilla ja kesäleireillä. (Linjama-Palonen 1993.)

Monissa musiikkioppilaitoksissa pohditaan yhä vapaan säestyksen opetuksen järjestämistä ja aihe tuntuisi olevan ajankohtainen edelleen. Omassa työpaikassani rehtori ehdotti hätäratkaisuksi muutamaa viikonloppukurssia, jotta kaikki pianonsoiton opiskelijat saisivat vapaan säestyksen alkeisopetusta edes vähän. Erillisille vapaan säestyksen opettajille ei välttämättä riitä resurssien vuoksi tarpeeksi oppilaita ja kaikilla paikkakunnilla ei ole vapaaseen säestykseen perehtynyttä opettajaa. Murrosvaihe on meneillään juuri nyt kun oppilaitoksissa on klassisen musiikin ammattilaisia, joilla ei ole koulutusta vapaaseen säestykseen. Tilanne muuttunee ja vakiintunee oppilaitoksissa vasta sitten kun

opettajakunnassa on valmistuneita pianonsoitonopettajia, jotka ovat opiskelleet myös vapaata säestystä. Tähän muutokseen menee aikaa ja on mielenkiintoista seurata miten oppilaitoksissa toimitaan tämän siirtymävaiheen aikana.

4.4 Vapaan säestyksen opetus pianon sivu- tai pääaineopinnoissa

Sassalin (2005) tutkielmassa haastatellut opettajat mielsivät vapaan säestyksen itsenäiseksi oppiaineeksi, jota opetetaan pää- tai sivuaineena. Suurin osa heistä opetti vapaata säestystä sivuaineena 30 minuutin oppitunteina viikossa. Haastateltavat pitivät ihanteellisena vapaan säestyksen oman oppiaineidentiteetin luomisen lisäksi sen integroimista pianonsoiton alkeisopetukseen. Myöhemmässä vaiheessa he pitivät tarpeellisena tarjota vapaan säestyksen sivuaineopintoja aineeseen perehtyneen opettajan johdolla. Tosiasiassa kaikille halukkaille opiskelijoille ei kuitenkaan voida resurssien vähyyden vuoksi tarjota vapaata säestystä sivuaineeksi.

Keskustellessani erään musiikkiopiston opettajien kanssa he sanoivat soittavansa korva-kuulolta pienten oppilaiden kanssa, jotka eivät vielä osaa nuotteja. Nuoteitta soitto jää vähemmälle, kun oppilas harjaantuu lukemaan nuotteja. Vapaalle säestykselle ei jää myöhemmin aikaa, kun kappaleet tulevat haastavammiksi ja tekniikan opetteluun kuluu suurin osa ajasta. Mielestäni vapaata säestystä tarvitaan nimenomaan siinä vaiheessa kun oppilas osaa nuotit. Vaarana on se, että vapaan säestyksen taitoja opetetaan vain alkeistasolla jonka jälkeen oletetaan nuoren oppilaan osaavan jatkossa soveltaa oppimaansa itsenäisesti.

Vapaata säestystä opetetaan enimmäkseen pianisteille, vaikka vapaa säestys sivuaineopintoina tukisi monien melodiasoitinten opiskelua. Harmonian hahmottaminen on helpompaa sointusoittimen avulla ja etenkin pianon ja sen visuaalisuuden avulla oppilaan on voi olla helpompi hahmottaa myös musiikin perusteiden oppeja. Säestystaito on mielestäni ensisijainen apuväline sivuaineisille pianonsoiton oppilaille.

4.5 Vapaa säestys ja musiikin perusteet

Mielenkiintoista on se, että Otavan Iso Musiikkitietosanakirja (OIMT) vuodelta 1979 määrittää vapaan säestyksen osaksi säveltapailua. (OIMT 1979, 405–406.) Vatjus (1996) ihmettelee OIMT:n määritelmää epäillen vapaan säestyksen hyödyntämistä käy-

tännössä säveltapailun opetuksessa. Vatjus (1996) toteaa, ettei näiden oppiaineiden integrointia ja soveltamista yhteen olla ehkä vielä ymmärretty. OIMT (1979) taitaa olla näiden oppiaineiden integroinnin edelläkävijänä, sillä OPS 2002 mainitsee musiikin perusteiden opinnoissa vapaan säestyksen yhtenä työtapana.

Musiikin perusteet -oppiaine kuuluu jokaisen musiikkiopiston opiskelijan opintoihin ja voidaan olettaa, että vapaan säestyksen opetus lisääntyy osittain uusien opetussuunnitelmien ja tasosuoritusten myötä. Musiikin perusteiden opetusta on kehitetty käytännöllisempään suuntaan, ja työtapoja on monipuolistettu. Esimerkiksi muutamien musiikkiopistojen teorialuokkiin on hankittu kosketinsoittimia, joita oppilaat käyttävät mm. intervallien ja sointujen hahmottamiseen, kuuntelemiseen ja soinnuttamiseen. Opiskelijoilla on mahdollisuus kokeilla annettuja tehtäviä ja soveltaa niitä heti käytäntöön. Pianolaboratorio mahdollistaa kuulokkeiden kautta sekä yksin harjoittelun että yhteissoiton. (Hildén 2002.) Tutkijallakin on tästä omakohtaista kokemusta, sillä suoritin yleismusiikillisten aineiden pedagogiikan opetusharjoittelun musiikkiopistossa, jossa vapaan säestyksen alkeita harjoiteltiin musiikin perusteiden kaikilla perustasoilla.

Mielenkiintoista olisi tietää miten paljon ja millä tavoin musiikin perusteiden opettajat hyödyntävät opetuksessaan vapaata säestystä. Tässä olisi yksi tärkeä ja ajankohtainen aihe tutkittavaksi.

4.6 Vapaa säestys ja pop & jazz pianonsoitto

Käytän tutkielmassani rytmimusiikin piano-opinnoista nimeä pop & jazz pianonsoitto. Ero pianon vapaan säestyksen ja pop & jazz pianonsoiton välillä voi olla häilyvä, koska molemmissa aineissa keskeisenä musiikkityylinä on rytmimusiikki. Vapaan säestyksen musiikkiopistotason opinnoissa voidaan oppilaan halutessa painottua myös länsimaiseen taidemusiikkiin, esimerkiksi harjoittelemalla kyseisen tyylin kautta variaatioita, muunteluja ja improvisointia. Materiaalia löytyy helpommin rytmimusiikin puolelta; esimerkiksi koulujen musiikinkirjat sisältävät entistä enemmän kappaleita, joissa on kirjoitettuna vain melodia ja sointumerkit. Yleisimmin vapaan säestyksen perusopinnot painottuvat rytmimusiikin eri tyyliin ja näin ollen sivuaa läheisesti pop & jazz pianonsoiton opintoja. Aineiden välillä on paljon yhtäläisyyksiä ja opetettavat asiat ovat osittain samoja.

Osa Vatjuksen (1996) pro gradu -tutkielman haastatelluista samaistaa vapaan säestyksen ja pop & jazz pianonsoiton yhdeksi oppiaineeksi, mutta enemmistö heistä katsoo rytmimusiikin kuuluvan vain osana vapaan säestyksen opintoja eivätkä näin halua rinnastaa oppiaineita samoiksi. Vapaan säestyksen ydin on oppilaan korvan ja käytännön muusikkouden kehittämässä, ei tietyn musiikkityylin harjoittamisessa. Näkisin vapaan säestyksen opintojen olevan tästä syystä musiikkityylilajeiltaan laajempi sekä osaluonteiltaan kokonaisvaltaisempi oppiaine kuin pop & jazz pianonsoitto. Aineilla on nykyisin myös omat opetussuunnitelmansa ja tutkintotavoitteet, jotka ovat keskenään hyvin erilaisia.

Seppäsen (2004) mukaan Sibelius-Akatemian vapaan säestyksen opetus painottuu lähinnä yksin soittamiseen. Käsitelmäni mukaan tilanne on sama myös suurimmassa osassa musiikkioppilaitosten vapaan säestyksen opetusta. Yksin soitossa pianisti on vastuussa peruspulssin, rytmin ja harmonian ilmentämisestä. Elkomaa (2001) on esitellyt tutkielmassaan vapaan säestyksen viisi keskeistä pianonsoittotapaa. Esimerkit ovat tarkoitettu musiikin tuottamiseen yksin pianolla ilman bändisoittimia.

Vapaan säestyksen opetuksessa pianistin olisi hyvä oppia soittamaan myös muiden bändisoittimien kanssa, Seppänen (2004) huomioi. Bändisoitossa pianistin rooli ja soittotapa muuttuvat. Basistin soittaessa sointujen perussäveliä pianistin kannattaa muuttaa vasemman käden säestys esim. jättämällä bassoäännet pois tai olla kokonaan soittamatta vasemmalla kädellä. Rumpalin pitäessä peruspulssia, basistin soittaessa sointujen perussäveliä, pianistille jää vastuualueeksi harmonian, mahdollisesti myös melodian tuottaminen. Tällaiseen bändisoittoon soveltuvaa soittotavan opiskelua ei sisälly vapaan säestyksen opintoihin.

4.7 Vapaan säestyksen funktio musiikkioppilaitoksissa

Vapaa säestys on Sassalin (2005) mukaan erityisesti länsimaiseen taidemusiikkiin keskittyvien oppilaitosten oppiaine. Länsimaisen taidemusiikin opetusta antavien oppilaitosten opetus perustuu paljolti nuoteista soittamiseen ja vapaa säestys puolestaan rohkaisee kuulonvaraiseen soittamiseen ilman nuotteja. Vapaa säestys monipuolistaa oppilaiden musiikillisia valmiuksia tukee pääinstrumentin opintoja ja opetusta voidaan painottaa monin tavoin oppilaiden tarpeiden mukaan. Musiikkikulttuurisesti moniarvoisena oppiaineena vapaa säestys avartaa myös oppilaiden musiikillista maailmankuvaa. (Sassali 2005.)

Vapaa säestyksen taidot edesauttavat jatkamaan musiikin harrastamista musiikkiopiston opintojen jälkeen. Kokemukset pianonsoiton ja vapaan säestyksen yhdistämisestä ovat olleet positiivisia. (Mannermaa 2004, 16.) Vapaa säestys monipuolistaa pianotuntien sisältöä ja antaa uusia näkökulmia lähestyä musiikkia. Lisäksi oppilas voi tutustua eri musiikkityylilajeihin.

Vapaa säestys antaa käytännön muusikon valmiuksia, joita länsimaisen taidemusiikin opinnoissa ei yleensä painoteta. Elkomaan mukaan (2001) vapaan säestyksen opinnot edistävät yleisesti soittamisen rohkeutta ja uskallusta soittaa myös ilman kirjoitettua tekstuuria. Elkomaan (2001) pro gradu -tutkielman haastateltavien mukaan ennakkoluulot ainetta kohtaan kasvavat suuremmaksi mitä myöhemmin vapaan säestyksen opiainetta aletaan opiskella. Vapaa säestys antaa valmiuksia työelämään monilla musiikin aloilla esim. toimiessa luokanopettajana, kuoronjohtajana, musiikkileikkikoulunopettajana, musiikin perusteiden opettajana ja musiikinopettajana.

4.8 Vapaan säestyksen opettajien koulutus

Tällä hetkellä musiikkioppilaitosten vapaan säestyksen opettajien aineen opinnot ja koulutus lienevät hyvin erilaisia. Monet opettavat vapaata säestystä, vaikka heidän koulutusohjelmaansa ei ole sisällytetty vapaan säestyksen opintoja. Vanhempien piano-opettajien koulutusohjelmassa vapaan säestyksen opintoja ei ole ollut tarjolla. Nykyisin tilanne on erilainen ja musiikin ammattiin opiskelevilla on paremmat mahdollisuudet valita vapaan säestyksen kursseja ja pedagogisia opintoja.

Vapaan säestyksen pedagogiikan opintoja tarjoavat Kurkilahden (2001) mukaan konservatoriot ja Sibeliuksen Akatemia. Vuonna 2001 Oulun musiikkikasvatuksen osaston opetussuunnitelmassa pakollisiin opintoihin kuului kaksivuotinen vapaan säestyksen pedagogiikka. (L. Väkevä henkilökohtainen tiedonanto 6.8.2007.) Helsingin ammattikorkeakoulun musiikkipedagogin koulutusohjelmassa on mm. kuuden opintoviikon laajuinen kurssi ”Vapaa säestys, improvisointi ja partituurin soitto” sekä vaihtoehtoisena opintoina ”Vapaan säestys erikoistumisalana” yhdeksän opintopisteen laajuinen kurssi (Helsingin ammattikorkeakoulu opinto-opas 2007a).

Ammatillisen korkeakoulun pop & jazz musiikkipedagogin koulutusohjelman opiskelijoille ei ole tarjolla vapaa säestys – nimistä oppiainetta. Opiskelijoille kuuluu kuitenkin pianon sivuinstrumenttitutkinto, jonka tavoitteissa on mainittu mm. erityyiset säestyk-

set, sointuharjoitukset kolmi- ja nelisoinnuin (Helsingin ammattikorkeakoulu opinto-opas 2007b).

Jyväskylän yliopiston, Oulun yliopiston ja Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen opiskelijoille vapaan säestyksen opetus on pakollista. Näiden yliopistojen vapaan säestyksen kurssit ovat keskenään sisällöltään samansuuntaisia. (Björninen 2000.) Päätaivoitteita ovat oppilaan vapautuminen nuoteista ja eri säestystapojen oppiminen. Vaikka tavoitteet ovat samankaltaisia, yliopistojen vapaan säestyksen opetuksen tarjonnassa on eroja. Esimerkiksi Jyväskylän yliopiston musiikkikasvatuksen osastolla on tarjolla kahden vapaan säestyksen kurssin lisäksi pianon vapaan säestyksen pedagogiikka. (Jyväskylän yliopiston musiikkikasvatuksen opetussuunnitelma.) Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osaston opiskelijoille vapaa säestys 1 & 2 kurssit ovat kaikille pakollisia opintojaksoja. Opiskelijan läpäistyä edelliset kurssit vähintään 4/5 arvosanalla on mahdollista valita Vapaa Säestys 3 sekä Vapaan säestyksen pedagogiikka. Pianomusiikin osaston opiskelijoille vuoden kestävä vapaavalintainen vapaan säestyksen kurssi on nimeltään Keyboard harmony. (Sibelius-Akatemian opinto-opas.)

Vapaan säestyksen opettajat r.y. tarjoaa vapaan säestyksen täydennyskoulutusta. Yhdistys perustettiin keväällä vuonna 2004 kehittämään ja edistämään vapaan säestyksen opetusta ja kehittämään jäsentensä pedagogista ammattitaitoa. Lisäksi vapaan säestyksen opintoja tarjoaa Avoin yliopisto, Helsingin ammattikorkeakoulu ja Sibelius-Akatemian koulutuskeskus.

5 Tutkimusasetelma

5.1 Tutkielman tavoitteet ja tutkimusongelmat

Kyselylomakkeella avulla olen pyrkinyt tavoittamaan vapaan säestyksen opettajia ympäri Suomea, jotta tutkielmaan saisi mahdollisimman laajan ja kattavan kuvan pianon vapaan säestyksen perusopetuksesta Suomen musiikkioppilaitoksissa vuosina 2004 - 2005. Kysely on rajattu koskemaan perusopetuksen puolella tapahtuvaa opetusta, ei siis ammattiopintojen vapaata säestystä tai pianonsoiton ohessa annettua vapaan säestyksen opetusta. Haluan selvittää erityisesti perusopetuksen puolella opiskelevien oppilaiden vapaan säestyksen opiskelumahdollisuuksia musiikkioppilaitoksissa. Suurin osa oppilaista ei hakeudu musiikin ammattiopintoihin, jossa vapaan säestyksen opetusta tarjotaan enemmän.

Musiikin ammattiin kouluttavien oppilaitosten vapaan säestyksen opetusta on jonkin verran kartoitettu. Esimerkiksi musiikkikasvatuksen osastolla on tehty vuosina 1993 - 2005 useita vapaata säestystä käsitteleviä pro gradu -tutkielmia. Kyselylomakkeen kysymykset on jaoteltu kolmeen osioon, joissa tiedustelen vastaajien taustatietoja, opetuksen järjestämistä musiikkiopistossa sekä mielipiteitä Suomen Musiikkioppilaitosten liiton (SML) tasosuoritusten ja arvioinnin perusteista. Olen eritellyt kyselylomakkeesani vapaan säestyksen aiheita useaksi pieneksi osa-alueeksi, jotta kyselystä kävisi mahdollisimman tarkasti ilmi eri opettajien oppituntien sisältö, työtavat ja toteutus käytännössä. Laatimaani kyselylomakkeen kysymykset löytyvät tutkielman lopusta. (ks. Liite 1.)

Tutkimustyöni keskeiset tutkimusongelmat ovat seuraavat:

- 1) Miten pianon vapaan säestyksen opetus on järjestetty Suomen musiikkioppilaitoksissa lukuvuonna 2004-2005?
- 2) Mitä mieltä vastaajat ovat valtakunnallisista pianon vapaan säestyksen tasosuoritusten ja arvioinnin perusteista ja miten ne ovat vaikuttaneet heidän opetukseensa?

5.2 Tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä pyritään kuvaamaan ja tulkitsemaan aineistoa sekä ymmärtämään toimintaa sekä ilmiöitä. (Eskola & Suoranta 1998, 61–62.) Kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset ovat aina mitattavia ja ne esitetään yleensä numeerisessa muodossa. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo, 1999.) Sekä kvantitatiivisessa että kvalitatiivisessä tutkimuksessa voidaan käyttää samaa aineistoa, eroavaisuutena on aineiston erilainen käsittelytapa. Tutkielmassani on piirteitä sekä kvalitatiivisesta että kvantitatiivisesta menetelmästä. Käsittelen ensimmäistä tutkimusongelmaa opetuksen järjestämisestä pääosin kvantitatiivisesti ja toista tutkimusongelmaa, eli opettajien mielipiteitä tasosuorituksista, kvalitatiivisesti. Valitsin päälähestymistavaksi laadullisen tutkimusotteen ja sen tukena käytän kvantitatiivisia menetelmiä tilastojen havainnollistamiseksi. Tässä tutkielmassa tuloksia ei ole kuitenkaan tarkoitus viimeistä kysymystä lukuun ottamatta ristiintaulukoida tai laskea niistä korrelaatioita, kuten kvantitatiivisessa tutkimuksessa yleensä tehdään. (emt.)

5.3 Survey-tutkimus

Tutkielmani on tyypiltään survey-tutkimus, jossa kerätyn aineiston avulla pyritään kuvaamaan, vertailemaan ja selittämään tutkittavia ilmiöitä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 130.) Aineistonkeruumenetelmänä olen käyttänyt survey-menetelmän mukaisesti etukäteen laadittua kyselylomaketta. Tähän kyselyyn valitut henkilöt ovat kvalitatiivisen menetelmän mukaisesti ennalta valittu ryhmä, ei satunnaisesti tehty otos. Lähetin kyselylomakkeen kaikille vapaata säestystä erillisenä oppiaineena opettaville henkilöille joiden yhteystiedot sain SML:sta. Kysely on lähetetty kohderyhmää edustavan otannan sijasta kaikille tätä kautta tavoitettavissa olleille opettajilla, joita oli yhteensä 67. Näin ollen tutkimusta voidaan pitää kokonaistutkimuksena. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997,179.) Kokonaistutkimuksen tulosten perusteella voidaan kvantitatiivisin menetelmin tehdä yleistyksiä suoraan tutkimusaineistosta. Otantaan perustuvissa kyselyissä sattumalla on merkitystä, koska vastaajat eivät ehkä edusta tutkittavaa joukkoa tasapuolisesti.

Survey-tutkimuksessa aineisto kerätään niin, että vastaajilta kysytään asiat täsmälleen samalla tavalla. Kysymysteni sisällössä on tosiasioita, toimintaa koskevaa sekä arvoja ja asenteita käsitteleviä kysymyksiä, joihin kyselylomakkeella on mahdollista saada vasta-

ukset. Survey-tutkimuksessa avulla kerätty aineisto käsitellään yleensä kvantitatiivisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 179–180). Käytän tutkielmassani puolistrukturoitua kyselylomaketta, joka sisältää avoimia, monivalintakysymyksiä sekä asteikkoihin perustuvia kysymyksiä. Kyselylomakkeen avulla on mahdollista kerätä laaja tutkimusaineisto ja saada useiden ihmisten mielipiteitä. Tällä tavoin on mahdollista tavoittaa vastaajia asuinpaikasta riippumatta.

Tutkimuksessani on samoja osatehtäviä, jotka Alkula, Pöntinen ja Ylöstalo (1999) mainitsevat survey-tutkimuksen vaiheiksi:

1. Ensimmäiseksi tutkimusongelmasta muotoillaan tutkimussuunnitelma.
2. Määritetään ja kartoitetaan tutkittavien perusjoukko. Tässä vaiheessa otin yhteyttä SML:n kuuluviin musiikkioppilaitoksiin ja pyysin opettajien yhteystietoja.
3. Laaditaan kyselylomake. Aineiston keruun hyvä etukäteissuunnittelu edesauttaa luotettavan tutkimusaineiston saantiin. Kysyin tässä vaiheessa konsultaatiota Sibelius-Akatemian vapaan säestyksen opettajilta ja testasin heidän kanssaan kyselylomaketta kokeilumaisesti.
4. Siirsin kyselylomakkeen kysymykset tietokoneohjelmaan ja lähetin kyselyn sähköpostitse niihin sähköpostiosoitteisiin, jotka olin saanut musiikkioppilaitoksista.
5. Sain muutamien opettajien yhteystiedoksi vain puhelinnumeron. Otin yhteyttä heihin henkilökohtaisesti ja kysyin heidän sähköpostiosoitteitaan. Muutamat opettajat saivat pyynnöstä kyselylomakkeen postitse vastauskuorineen. Lähetin muutamien kuukausien kuluessa kaksi muistutuskirjettä sekä sähköpostia vastaamatta jättäneille.
6. Lisäsin postitse tulleet vastaukset tietokoneohjelmaan, joka laskee vastausprosentin ja kysymysten tulosprosentit automaattisesti.
7. Analysoin vastauksia jaotteleamalla niitä aihepiireihin. Poimin tuloksista mielenkiintoisimpia ja kantaaottavimpia kommentteja. Tutkimustuloksia analysoidessa en halunnut muokata vastaajien kommentteja, sillä suorissa lainauksissa vastaajien mielipiteet ja asenteet tulivat parhaiten esiin.

8. Viimeisimpänä survey-tutkimuksen vaiheena on itse tutkimusraportin eli tässä tapauksessa pro gradu -tutkielman kirjoitus.

5.4 Tutkielman luotettavuuden pohdintaa

Tutkimusaineiston keruuseen liittyy aina virheen riski. Luotettavaa tietoa on helpompi kerätä sellaisista asioista, jotka kiinnostavat vastaajia ja mitkä liittyvät vastaajien arkiin toimintaan, tosiasioihin sekä kokemuksiin. Eniten mittausvirheitä saadaan kysyttäessä vastaajien asenteita ja mielipiteitä. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1999, 121.)

Tutkielman luotettavuuteen liittyy käsitteet validiteetti ja reliabiliteetti. Validiutta pohdittaessa kysytään onko tutkielmassa selvitetty niitä asioita mitä piti tutkia. Mielestäni kyselylomake on hyvä haastattelumuoto tutkimukseni kaltaiseen kartoittavan tiedon hankintaan, koska kysymysten aihealue on rajattu, vastaajat edustavat yhtenäistä tutkittavaa ryhmää ja se on tehokas tapa tavoittaa monta vapaan säestyksen opettajaa. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää, että tutkija tuntee aihealueen, osaa muodostaa kysymykset selkeästi ja yksiselitteisesti saadakseen tarvittavat tiedot. Tutkimukseni vastaajat ovat uskoakseni hyvin perehtyneitä tutkimukseni aihe-alueeseen, koska kaikki vastaajat ovat alan opettajia ja heillä on siitä omakohtaista käytännön kokemusta. Vastaajilla on mahdollisuus osallistua kyselyyn anonyyminä. Näin ollen ei ole syytä olettaa, että vastaajat valehtelisivat vastauksissaan.

Satunnaisvirheet alentavat tutkimustulosten reliabiliutta. (Alkula, Pöntinen, Ylöstalo 1999, 94.) Tulosten mittaamisessa voi tulla inhimillisiä erehdyksiä tai huolimattomuusvirheitä sekä tutkijan että tutkittavan osalta. Esimerkiksi kyselylomakkeen kysymykset voivat olla puutteellisia tai vastaaja saattaa rastittaa vahingossa väärän kohdan. Kysymysten muotoilussa kiinnitin erityistä huomiota siihen, etteivät kysymykset olisi johdattelevia eivätkä asenteellisesti arvottavia. Metsämuurosen (2000) mukaan tutkijan subjektiiviset näkemykset saattavat vaikuttaa tutkimustulosten analysointiin. (Metsämuuronen 2000, 50.) Kyselylomakkeessa haasteena on myös kattavien vastausvaihtoehtojen asettaminen. Vastausvaihtoehdoissa tulee esittää kaikki mahdolliset vastausvaihtoehdot ja vastaajan on pystyttävä valitsemaan niistä vain yksi. On myös mahdollista, että vastaaja valitsee epäsovivista vaihtoehdoista jokseenkin sopivan kohdan tai jättää kokonaan vastaamatta kyseiseen kysymykseen.

5.5 Kyselyyn osallistuneet henkilöt

Sain Suomen Musiikkioppilaitosten liitosta kaikkien SML:n kuuluvien oppilaitosten yhteystiedot keväällä 2005. Lähetin 97:n musiikkiopistoon sähköpostia kysyäkseen opetetaanko heillä vapaata säestystä erillisenä oppiaineena ja saisinko niiden vapaan säestysten opettajien yhteystietoja. Kysyin ja sain tutkimusluvan SML:n toiminnanjohtajalta Timo Klemettiseltä. (Suullinen tiedonanto 3.3.2005.) Musiikkiopistojen rehtorit ja kanslistit saivat tietoa tutkielmasta ja sen sisällöstä kysellessäni heiltä opettajien yhteystietoja. Tässä vaiheessa yksi rehtoreista kieltäytyi antamasta kyseisen oppilaitoksen opettajan yhteystietoja.

Joidenkin opettajien yhteystiedoiksi sain ainoastaan puhelinnumeron. Soitin heille henkilökohtaisesti ja kysyin voisivatko he vastata kyselyyni joko sähköpostitse tai postitse. Tarkoitukseni oli jo tässä vaiheessa rajata kysely koskemaan ainoastaan vapaata säestystä erillisenä oppiaineena opettavia opettajia.

Kyselyyn osallistujat saivat keväällä 2005 sähköpostitse linkin, jota klikkaamalla he pääsivät täyttämään kyselylomakkeen. Osa vastaajista pyysi saada kyselyn postitse, ja lähetin heille kyselyn postitse valmiine vastauskuorineen. Lähetin kyselyjä yhteensä 66 kappaletta. Osa saamistani yhteystiedoista ja sähköpostiosoitteista ei ollut käytössä, ja muutamat henkilöt vastasivat, etteivät opeta vapaata säestystä erillisenä oppiaineena. Varsinaisia kyselylomakevastauksia tuli syksyllä 2005 lähetettyjen kahden karhukirjeen jälkeen 38 kappaletta.

Postikyselyn lisäksi käytin myös yhden vastaajan kohdalla kontrolloidumpaa kyselymuotoa, jossa vastaaja täytti kyselylomakkeen siihen varatussa tilaisuudessa. Vapaan säestysten opettajat r.y. järjesti syksyllä 2005 pianopedagoille koulutuspäivän Helsingin Ammattikorkeakoulun tiloissa. Esittelin siellä tutkielmani aiheen ja kerroin kyselystäni, sekä kyselyyn rajatusta kohderyhmästä. Tilaisuuden jälkeen koulutuspäivään osallistuneilla oli mahdollisuus täyttää kyselylomake. Tätä kautta sain yhden vastauksen lisää. Vastauksia tuli lopulta yhteensä 39 kappaletta, joten vastausprosentiksi tuli 58.2 %.

6 Kyselylomakkeen vastaukset

Raportoin seuraavassa osiossa kyselylomakkeiden vastauksia. Käytin kyselylomakkeesani tasosuoritusten sijaan vanhaa nimitystä tutkinto. Uusi termi tasosuoritus on otettu käyttöön vuodesta 2004 koekäyttöön tulleiden uusien tasosuoritusten sisältöjen ja arvioinnin perusteiden myötä. Oli mahdollista, että opettajat eivät vielä olisi olleet tutustuneet tasosuoritukseen toteuttamani kyselyn aikana. Tästä syystä käytin vanhaa tutkinto-termiä sekä lisäsin kyselylomakkeeseen epäselvyyksien vähentämiseksi sulkeisiin entisten kurssien nimitykset esim. perustaso 2 (entinen 1/2).

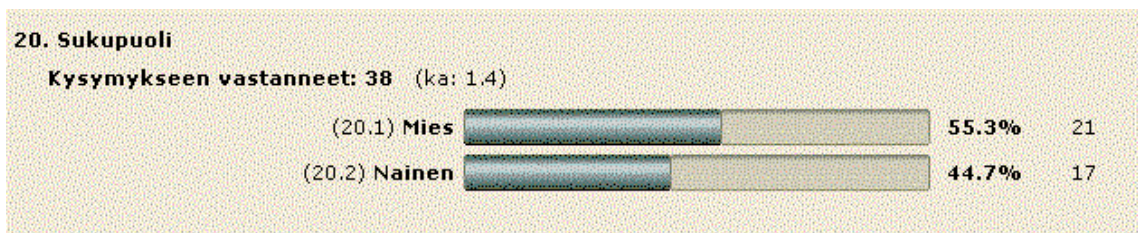
6.1 Vastaajien taustatiedot

6.1.1 Vastaajien ikä ja sukupuoli

Kyselyyn osallistui 39 21–60-vuotiasta vapaan säestyksen opettajaa, joista

- 13 oli 21–30-vuotiaita
- 10 oli 31–30-vuotiaita
- 14 oli 41–50-vuotiaita
- 2 oli 51–60-vuotiaita

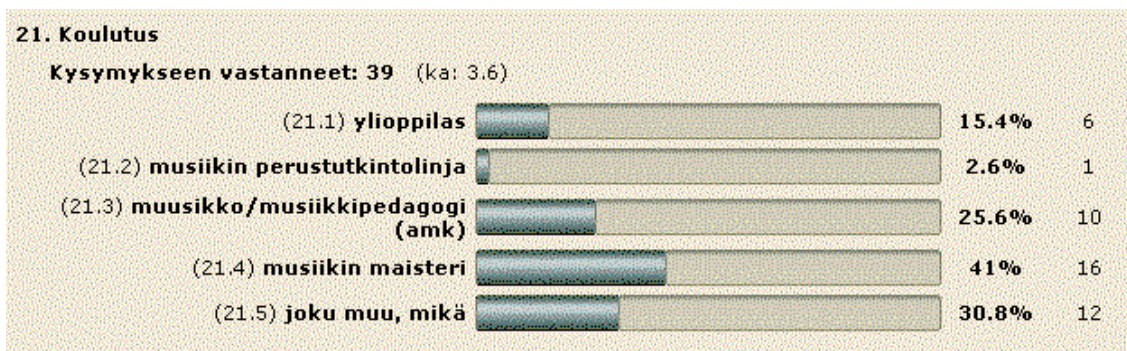
Vastanneista miehiä on 21 ja naisia 17. Tässä tutkielmassa vastaajien ikä ja sukupuoli jakautuvat tasaisesti. Sain Suomen 97 musiikkiopistosta 67 vapaan säestyksen opettajan yhteystiedot. Näistä 58,2 % vastasi kyselyyni joten voidaan olettaa, että tämä tutkimus kuvaa kohtuullisen hyvin Suomen vapaan säestyksen opettajien sukupuoli- ja ikäjakamaa tutkimusvuonna 2005.

KUVIO 1. Vastaajien sukupuolijakauma.

6.1.2 Koulutus ja opetusvuodet

Vastanneista suurin osa on koulutukseltaan musiikin maistereita. Vastaajista 12 on joko luokanopettajia, diplomipianisteja tai kokonaan vailla musiikillista tutkintoa. Ammattikorkeakoulusta valmistuneita musiikkipedagogeja on 10 vastaajista. Vastaajista 6 on koulutukseltaan ylioppilaita ja yksi on valmistunut musiikin perustutkintolinjalta.

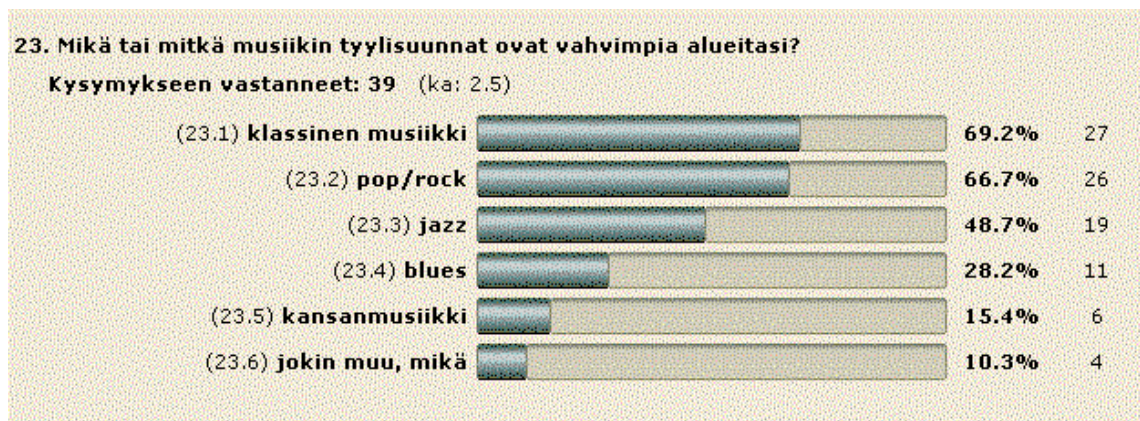
KUVIO 2. Vastaajien koulutustausta.

Kaikki vastaajat ovat kokeneita vapaan säestyksen opettajia. Opetusvuosien määrä vaihtelee kahdesta vuodesta kahteenkymmeneenviiteen vuoteen. Useimmat ovat opettaneet ainetta lähemmäksi kymmenen vuotta.

6.1.3 Vastaajien musiikilliset vahvuusalueet

Musiikillisia vahvuusalueita koskevassa kysymyksessä tiedustelen, minkälaista musiikkia opettajat ovat itse soittaneet. Uskon sillä olevan vaikutusta siihen, minkä tyylistä musiikkia he oppilailleen tarjoavat. Henkilökohtaisesti vahvimiksi tyylistä opettajat ovat rastittaneet klassisen musiikin sekä pop & rock -musiikin. Näiden lisäksi jazz ja blues -musiikkityylit kuuluvat monen vapaan säestyksen opettajan vahvuusalueisiin. Kuusi vastaajaa on rastittanut yhdeksi tyylliseksi vahvuusalueeksi kansanmusiikin. Näiden lisäksi vastauksissa mainitaan viihde- ja iskelmämusiikki sekä useamman tyylin taitaminen ilman erityistä vahvuusaluetta.

KUVIO 3. Vastaajien näkemykset omista musiikillisista vahvuusalueistaan.

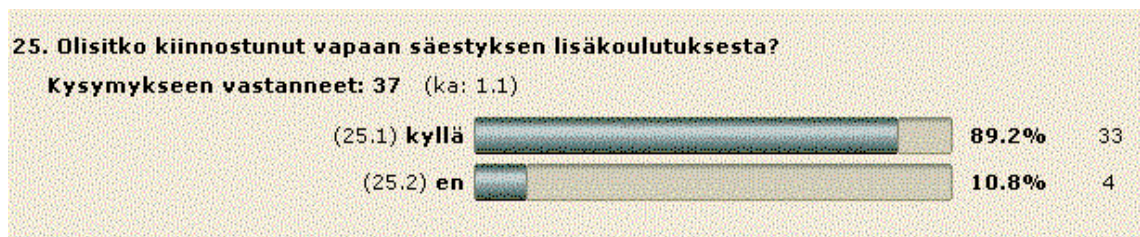
6.1.4 Vastaajien vapaan säestyksen opinnot

Vastaajista 24 on suorittanut vapaan säestyksen opintoja tai saanut vapaan säestyksen lisäkoulutusta. Sibelius-Akatemia, Helsingin ammattikorkeakoulu sekä Vapaan säestyksen opettajat r.y tarjoavat vapaan säestyksen täydennyskoulutusta. Muutama vastaajista on saanut koulutusta ulkomailla, konservatorioissa ja musiikkikouluissa tai ottanut yksityistunteja.

Kuten tutkielman alkupuolella mainitsin, mm. Linjama-Palosen (1993) ja Sassalin (2005) tutkielman haastateltavat pianopedagogit kaipasivat vapaaseen säestykseen täydennyskoulutusta. Kysyntää näyttäisi olevan yhä, sillä suurin osa vastanneista opettajista olisi kiinnostunut vapaan säestyksen lisäkoulutuksesta.

KUVIO 4. Vapaan säestyksen koulutusta saaneet vastaajat.

KUVIO 5. Vastaajien kiinnostus vapaan säestyksen lisäkoulutukseen.

6.2. Vapaan säestyksen opetuksen järjestämisestä musiikkiopistoissa

6.2.1 Kurssitarjonta

Yleisimmät tarjottavat vapaan säestyksen kurssit ovat Vapaan säestyksen perustaso 2 (entinen Vapaa säestys 1 /2) sekä Vapaan säestyksen perustaso 3 (entinen Vapaa säestys 2 /2).

Vastaajista 25 mainitsi uuden vapaan säestyksen Perustaso 1 kurssin sisältyvän oppilaitoksensa kurssitarjontaan. Tämä vapaan säestyksen alkeiskurssi sisältyy tasosuoritusuu-distuksessa pianon Perustason 1 ja 2 opintoihin. Musiikkiopistotason (entinen I) kurssi mainittiin kuuluvan musiikkioppilaitoksen kurssitarjontaan 24 vastauksessa.

Lisäksi muutamissa musiikkioppilaitoksissa järjestettiin vapaan säestyksen kurssien sijasta mm. improvisointiin liittyviä kursseja sekä Sibelius-Akatemian kursseja vastavia kursseja Vapaa säestys 1, Vapaa säestys 2 ja Vapaa säestys 3.

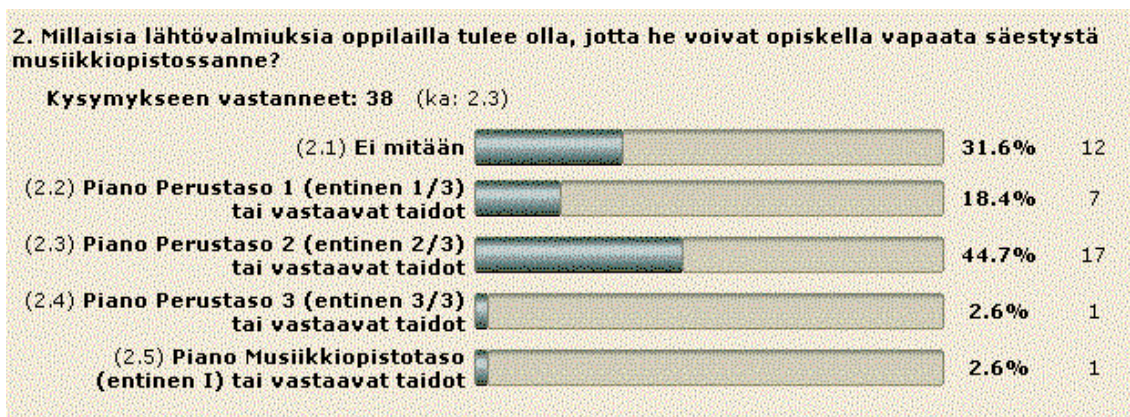

KUVIO 6. Musiikkioppilaitosten vapaan säestyksen kurssitarjonta.

6.2.2 Oppilaiden lähtövalmiudet vapaan säestyksen opiskeluun

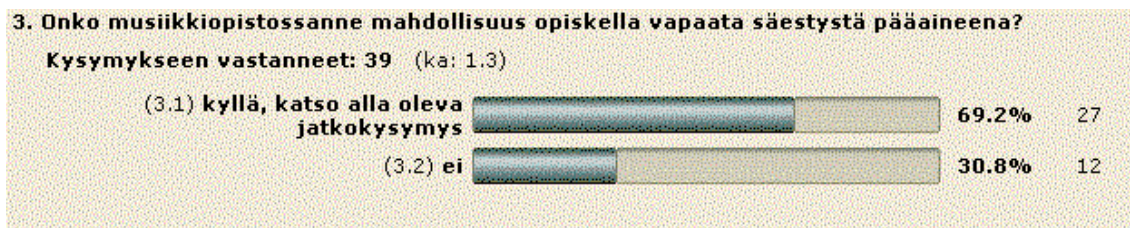
Suurimmassa osassa vastauksista musiikkiopistojen oppilailla tulee olla pianon perustaso 2 taidot saadakseen vapaan säestyksen opetusta. Osassa musiikkiopistoista oppilailla ei tarvitse olla mitään lähtövalmiuksia. Muutamissa oppilaitoksissa oppilailla tuli olla perustaso 1 taidot tai jopa perustaso 3 tai musiikkiopistotasoa vastaavat taidot.

KUVIO 7. Tarvittavat lähtövalmiudet vapaan säestyksen opiskeluun.

6.2.3 Vapaan säestyksen pääaineiset opiskelijat

Yli puolet vastaajista ja musiikkiopistoista tarjoaa pääaineista vapaan säestyksen opetusta. Näistä 20 opistossa opetetaan tällä hetkellä vapaata säestystä pääaineena.

KUVIO 8. Mahdollisuus vapaan säestyksen pääaineopintoihin vastaajien oppilaitoksissa.

KUVIO 9. Vapaan säestyksen pääaineopiskelu vastaajien oppilaitoksissa kyselyhetkellä keväällä 2005.

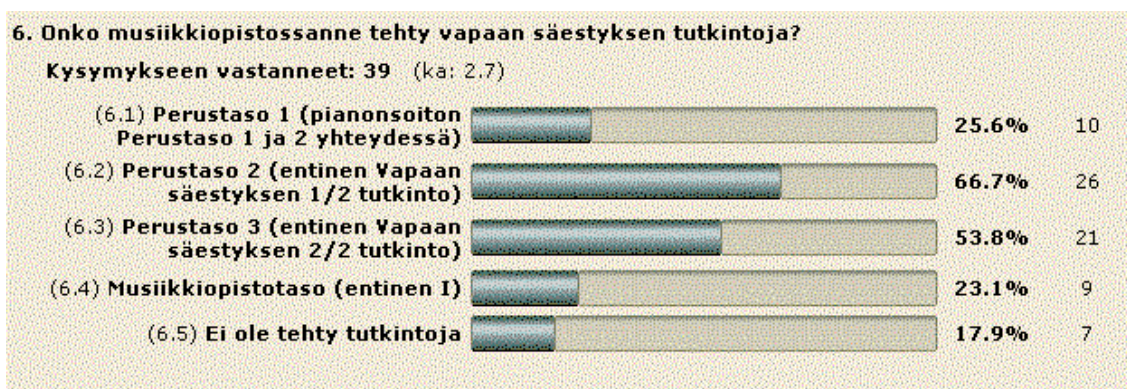

6.2.4 Opetuksen enimmäismäärä

Vapaan säestyksen opetusta ei ole rajattu tarkoiksi vuosimääriksi musiikkioppilaitoksissa. Vastausten keskimääräinen arvio vapaan säestyksen opetusvuosista on 2-5 vuotta. Opetusvuosiin mainittiin vaikuttavan myös taloudelliset resurssit sekä oppilaiden opin-
tomenestys. Osa vastaajista jätti tämän kohdan vastaamatta, tai jätti kysymysmerkin arvioimiensa vuosien perään. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että opetusvuosien enimmäismäärästä ei ole vakiintuneita sääntöjä tai opettajat eivät tiedä oppilaitoksen tarkkoja opetusvuosien enimmäismääriä.

6.2.5 Tutkinnot

Eniten vapaan säestyksen tutkintoja on tehty vastaajien oppilaitoksissa Perustaso 2 ja Perustaso 3 tasoilla. Osassa oppilaitoksista on kokeiltu myös Perustaso 1 tasosuoritusta, mikä tehdään pianon tasosuoritusten yhteydessä. Tämä on yksi tasosuoritusten suurimista uudistuksista ja on positiivista nähdä, että opistot ovat rohkeasti kokeilleet tätä mahdollisuutta. Seitsemän vastaajan oppilaitoksissa ei ole tehty vapaan säestyksen kursitutkintoja lainkaan, ja yhdeksän vastaajan oppilaitoksessa on tehty musiikkiopistotason kursseja.

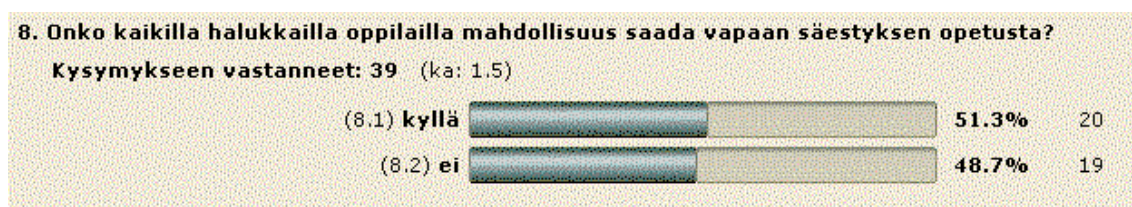
KUVIO 10. Tehdyt vapaan säestyksen tutkinnot vastaajien oppilaitoksissa.

6.2.6 Kysyntä ja tarjonta

Yli 80 % vastaajista kertoo vapaan säestyksen kysynnän kasvaneen oppilaitoksissaan parin viimeisen vuoden aikana. Tämä tulos osaltaan vahvistaa käsitystä oppiaineen suosion kasvusta. Noin puolessa vastaajien musiikkioppilaitoksista vapaan säestyksen kysyntä ylittää tarjonnan.

KUVIO 11. Vapaan säestyksen kysyntä kyselyhetkellä keväällä 2005.

KUVIO 12. Vapaan säestyksen opetuksen tarjonta sitä haluaville.

6.2.7 Yhteistyö soiton- ja teoriaopettajien kanssa

Vastaajat tekevät yhteistyötä muiden aineiden opettajien kanssa lähinnä neuvottelemalla ja järjestämällä konsertteja. Koulutus ja yhteismusisointi mainitaan seuraaviksi suosituimpina yhteistyömuotoina. Yhteistyötä tehdään jonkin verran teoriaopintojen ja vapaan säestyksen välillä.

Opettajien omatoiminen työskentely vapaan säestyksen integroimiseksi pianonsoiton opintoihin mainitaan muutamissa vastauksissa opettajien yhteistyömuotona. Eräs vastaaja kertoo keräävänsä pianokollegion kesken vapaaseen säestykseen soveltuvaa oppimateriaalia.

KUVIO 13. Vastaajien yhteistyömuodot toisten aineiden opettajien kanssa.

6.2.8 Ryhmäopetuksen soveltuvuus vapaaseen säestykseen

Selkeä enemmistö, 26 vastaajaa, opettaa vapaata säestystä yksittäisopetuksena. Ryhmäopetusta opetetaan 12 vastaajan musiikkioppilaitoksissa. Ryhmäopetuksen hyväksi puoleksi mainitaan yhteissoiton mahdollisuus ja sen oppiminen sekä kuuntelutaidon kehittyminen.

Hyvänä asiana ryhmäopetuksen mahdollistavassa yhteissoitossa nähdään mm. mahdollisuus jakaa soitettavan kappale useammalle oppilaalle samalla kertaa sekä helpompi tapa rytmiiikan ja improvisoinnin omaksumiseen.

”Yhteismusisointi on tuolloin mahdollista soittoa ja jakaa mielipiteitä. Myös ajallisesti opetus on tehokkaampaa, kun asiat pystytään opettamaan usealle oppilaalle samanaikaisesti. Toisaalta ei ehkä jää aikaa/mahdollisuuksia yksilökohtaiseen opetukseen oppilaiden kesken, mikä on hyvä asia. Oppilaat voivat myös kuunnella toistensa. Välttämättä kaikki ryhmän jäsenet eivät opi/omaksu asioita samalla vauhdilla. Ryhmän tulisi olla tiedoiltaan ja taidoiltaan mahdollisimman yhtenäinen.”

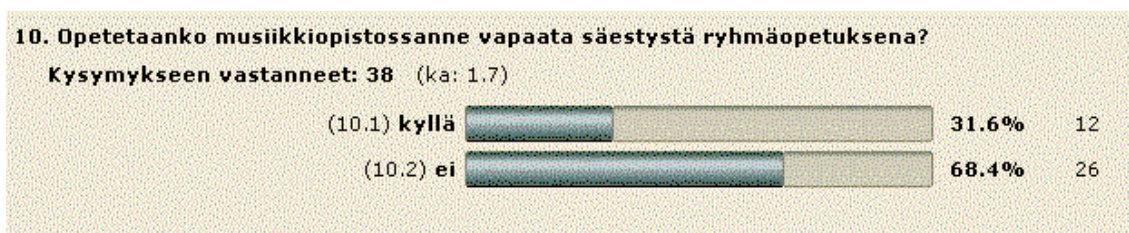
Monilla vastaajista ei ole kokemusta ryhmäopetuksesta. Ryhmäkokojen suuruus ja oppilaiden eri valmiudet epäilyttävät vastaajia. Opettajien ennakkoluuloista ryhmäopetusta kohtaan mainitaan myös teoriaosassa. Ennakkoluulot johtuvat suurelta osin opettajien ryhmäopetuksen kokemuksen puutteesta. (Kesälä 2005, 79.) Vastaajat ovat maininneet pariopetuksen ryhmäopetuksen sijaan. Tärkeänä asiana pidetään tiedoiltaan ja taidoil-

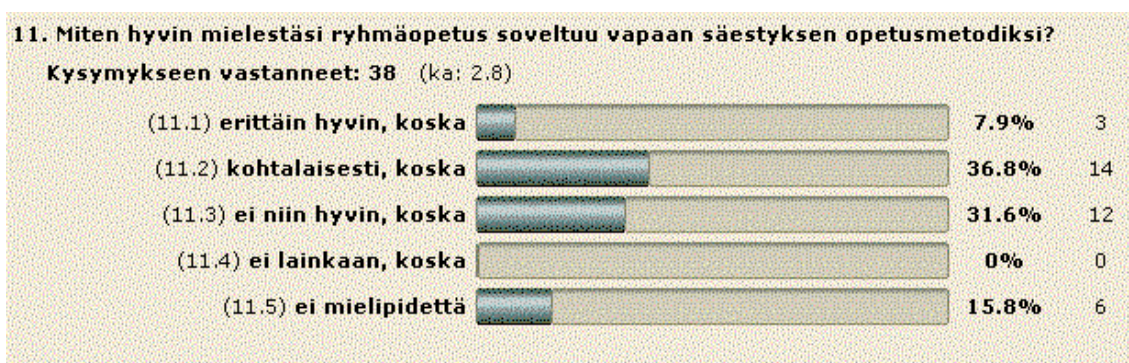
taan samantasoisten oppilasparien löytymistä, jotta opetus olisi oppilaille mieluisaa ja tehokasta.

Ryhmäopetuksen huonoiksi puoliksi mainitaan mm., ettei yksilön tarpeita voi huomioida kokonaisvaltaisesti, ja ettei pianistisia valmiuksia ehdi opastaa. Lisäksi mainitaan oppilaiden lyhyemmästä soittoajasta sekä oppilaiden kokemasta mahdollisesta sosiaalisesta paineesta ryhmässä.

”Vapaa säestys vastaa oppilaan henkilökohtaisiin kehittämisen tarpeisiin. Joillakin esim. sointujen kuulemisessa suuria puutteita ja toisilla taas se sujuu luonnostaan. Pariopetus soveltuu joihinkin työtapoihin, kuten improvisointiin hyvin esim. periodimaisesti. Sopivien parien löytäminen on hankalaa. Paljon on kyse kuitenkin instrumentin opetuksesta - eihän muutaakaan instrumentteja opeteta lähtökohtaisesti pareittain. Kai sitä käytettäisiin (vähentää kuluja), jos se oikeasti toimisi”

KUVIO 14. Vapaan säestyksen ryhmäopetus.

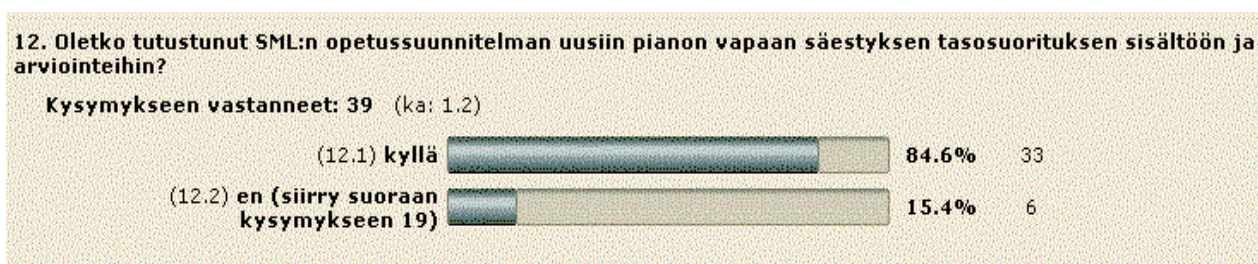

KUVIO 15. Ryhmäopetuksen soveltuvuus vapaan säestyksen opetusmuodoksi.

6.3 Kysymyksiä Suomen Musiikkioppilaitosten liiton (SML) opetussuunnitelman tasosuoritusten sisällöistä ja arvioinnin perusteista

6.3.1 Tasosuorituksiin tutustuminen

SML on lähettänyt kaikille järjestöönsä kuuluville musiikkioppilaitoksille tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet koekäyttöön. 33 vastaajaa oli tutustunut niihin kyselylomakkeen lähetettyyn aikaan mennessä keväällä 2005. Ne vastaajat, jotka eivät vielä olleet tutustuneet tasosuorituksiin, jättivät kehotuksesta vastaamatta tämän osion kysymyksiin ja siirtyivät suoraan Henkilökohtaiset kysymykset -osioon. Tämä osio on tutkielmassani kohdassa 7.3.

KUVIO 16. Vastaajien perehtyneisyys vapaan säestyksen tasosuorituksiin.

6.3.2 Vapaan säestyksen sisällytys pianonsoiton opiskeluun

Lähes jokainen vastaajista pitää hyvänä asiana sitä, että pianonsoiton perustasojen yhteyteen on sisällytetty vapaan säestyksen opetusta. Tärkeimpinä perusteluina mainitaan kadenssien soveltaminen käytännön soittoon sekä kuulonvaraiseen soittamiseen oppiminen.

”Erittäin hyvä juttu!!! Saadaan piano heti kunnon ”käyttösoittimeksi” ja teoria-asiat yhdistyvät luonnollisella tavalla käytännön musisointiin. Miksi opettaa kadensseja vain kadensseina kun niistä voi heti tehdä elävää, oikeaa musiikkia! :) Tämä kasvattaa oppilaiden muusikkoutta paremmin kuin vanha systeemi.”

”Mielestäni se kuuluu piano-opetuksen yhteyteen. on myös hyvä, että piano-opettajat saavat/joutuvat tutustumaan vaparin alkeisiin, monilla on kovia ennakkoluuloja.”

”Ehdottoman hyvä asia koko kulttuurin kannalta.”

Osassa vastauksista pohditaan pianotuntien ajankäytön haasteita. Vapaan säestyksen alkeiden opetuksen pelätään vievän liikaa aikaa pianonsoiton perusteista. Vastajilla näyttäisi olevan eri käsityksiä siitä, kuinka paljon aikaa käytetään pianonsoiton perustaso 1 vapaan säestyksen opetukseen.

”Vaikka perustasoon 1 liittyy vain alkeisasioita, luulen, että niiden käymisen läpi täydellisen aloittelijan kanssa vie suhteellisen paljon aikaa. Samaan aikaan pitäisi kuitenkin opiskella pianonsoiton perusteita. Eli sisältö voisi olla jopa vielä keveämpi painottuen kuulonvaraiseen soittoon.”

”Jokaisen pianistin opiskeluvaiheisiin tulisi sisältyä vapaan säestyksen opetusta sen verran, että kadenssisointujen lisäksi ehdittäisiin perehtymään soinnutuksessa käytettäviin tavallisimpiin ilmiöihin, kuten II ja VI aste, välidominantti, vaihtobasso. Yksi vuosi riittää. Tutkinnon suorittaminen tulisi kuitenkin olla vapaaehtoista.”

Muutamit vastaajista pohtivat idean toteutusta käytännössä. Vastauksissa epäillään, että vapaan säestyksen alkeiden opetus veisi suuren osan pianotunneista. Muutamit vastaajista pohtii sitä miten uudistus otetaan vastaan pianonsoiton opettajien puolelta. Eräs vastaajista epäilee klassisen pianonsoiton sointi-ihanteen hämärtymistä vapaan säestyksen soitossa.

”Toimii paperilla - toivottavasti käytännössä.”

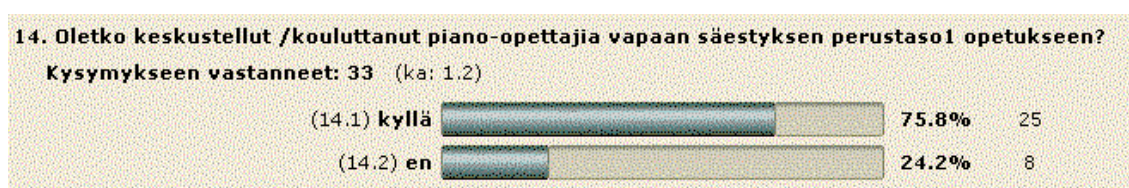
”Ok juttu, mikäli ei tule sivuvaikutuksia kuten että ajan kanssa Suomen klassisen piano-opetuksen soinnilliset ihanteet saattavat hämärtyä, kun keskitytään ”soitteluun”. Tämä ei ole mielestäni ollenkaan hyvä asia.”

”Asiana hyvä, uutta kiertäessäni kouluttamassa pianonsoitonopettajia olen huomannut etenkin iäkkäämpien opettajien hiukan pelkäävän asiaa”

”(...) -huono puoli: opetuksen ajankäyttöä ei ole vielä kehitetty vaatimusten tasolle, ts. musiikkiopistolla rahalliset paineet satsata määrällisesti kuin laadullisesti enempään aikaan/oppilas.”

6.3.3 Vapaan säestyksen Perustaso 1 koulutuksesta

Vastaajista 25 on kouluttanut pianonsoiton opettajia tai keskustellut heidän kanssaan vapaan säestyksen alkeiden sisällytyksen uudistuksesta. Pianonsoiton opettajat opettavat vapaan säestyksen Perustaso 1 kurssin, jonka oppilas voi suorittaa pianonsoiton Perustason 1 ja 2 aikana.

KUVIO 17. Vastaajien antama vapaan säestyksen koulutus pianonsoiton opettajille.

6.3.4 Mielenpitoita tasosuoritusten kurssien sisällöistä

Hyvänä asiana pidetään sitä, että vapaan säestyksen kurssien sisällöt ja perusteet on saatu virallistettua yhteisiksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi. Vastaajat ovat tyytyväisiä tasosuoritusten vapaan säestyksen Peruskurssien 2 & 3 ja Musiikkiopistotason sisältöihin ja tavoitteisiin. Tavoitteita pidetään sopivan haastavina ja loogisesti etenevinä. Ne jättävät myös vapautta soveltaa asioita oppilaan sekä opettajan mieltymysten ja toiveiden mukaan.

”Olen ihan tyytyväinen. On hyvä että on valtakunnalliset vaatimukset, mutta niissä on myös väljyyttä niin että oppilaan mieltymykset ja persoonallisuuden voi ottaa hyvin huomioon.”

”Mielestäni kurssit vaikeutuvat sopivassa suhteessa. Ne jättävät sopivasti vapautta, mutta tietyt perusasiat on opittava tietyssä vaiheessa. Arviointi ja sen kriteerit saattaa ensimmäisinä vuosina meille sonatiineihin kangistuneille muodostua ongelmaksi. Kuinka hyvä täytyy olla 22 pisteen suoritus?”

Kritiikkiä tasosuoritukset saavat säästypainotteisuudesta. Tasosuorituksessa ei vastaajien mielestä kannusteta tarpeeksi selkeästi melodian soittoon. Ohjelmiston vapaavalintaisuus saa kiitosta ja opettajat voivat valita kappaleet oppilaan mieltymyksen mukaan.

”Yleistavoitteet ovat hyvät. Sisällöt myös. Tosin ohjelmistoa on TOSI vähän vaadittu. Nuo 10–15 kappaletta tulevat tosi nopeasti täyteen ja vapaassa säästyksessä tarkoitus olisi mielestäni käydä samoja asioita monesti ja eri yhteydessä, että taidot varmistuisivat. Ohjelmiston soitto aika komppauspainotteista. Melodiaa ei tasosuoritusten tekstissä (esim. perustaso 2) KANNUSTETA soitettavaksi, vaikka helppoja tapoja olisi, kuten vain bassoäänten soitto tai kvinttibasso. Pelkkä komppaus ei oikein motivoi. SIIS tietenkin melodioitakin soitetaan, mutta ei se oikein näistä lapuista ilmene. Hyvä, kun ohjelmiston tyylejä ja komppeja ei määritellä tarkasti. Jää tilaa omille mielenkiinnon kohteille ja omien heikkojen kohtien kehittämiseen. (...)”

Osa vastaajista ihmettelee miksi perustaso 2 suorituksessa mainitaan vain perustehot I, IV ja V7. Esim. Prima vista -osuuteen voisi kuulua muitakin sointuja perustehojen lisäksi.

”Soinnutustehtävän vaikeutuminen on looginen, siis perustehoista korvaavuuksiin. Prima vista tietysti kuuluu asiaan, mutta miksi se on perustasolla 2 vain I IV V7 asteen soinnuilla, jos se kuitenkin soitetaan sointumerkeistään? Ei esim. Dm-sointu C-duurissa menevässä kappaleessa tee kappaleesta liian vaikeaa. Pääasia on, että tehtävä olisi helppo ja selkeä.”

Tasosuorituksia keuhutaan sopivan väljiksi, mutta toisaalta liian helpoiksi varsinkin pääaineiselle opiskelijalle. Vastaajien mukaan sisältö on helpottunut aikaisempiin vaatimuksiin verrattuna.

”Hyvät. Pääaineisille helpot. Toki tavoitteet ja sisältö ovat oppilaskohtaisia ja voivat vaihdella. MOT tutkinnossa voi soittaa vaikeampia kappaleita kuin vaaditaan.”

”Sisältö on mielestäni helpottunut huomattavasti.”

6.3.5 Tasosuoritusten vaikutus opetukseen

Yli puolet opettajista on vastannut, ettei tasosuoritusten uudistus ole vaikuttanut heidän opetukseensa. 12 vastaajaa ilmoittaa opetuksensa muuttuneen ja selkiytyneen tasosuoritusten myötä. Opetus on vastaajien mielestä tavoitteellisempaa, selkeämpää ja sisällöltään monipuolisempaa. Tasosuoritukset ovat saaneet vastaajia myös miettimään ja kyseenalaistamaan opetustaan.

”Kiinnitän enemmän huomiota perusasioihin ja soinnuttamiseen, vähemmän puolestaan valmisteltavien kappaleitten detaljoihin.”

”Selkiyttää omaa opetusta ja helpottaa tuntien suunnittelua, kun on hyvät ohjeet siitä, mitä pitää milläkin tasolla tehdä ja mitä vaaditaan suorituksessa ja tavoitteissa.”

”Opetan vapaata säestystä ns. klassisen musiikin yhteydessä. Aikaisemmin podin hieman huonoa omaa tuntoa käyttäessäni aikaa improvisointiin ja vapaaseen säestykseen. Nykyään käytän aikaa siihen vapaammin ja opetan tavoitteellisemmin”

KUVIO 18. Tasosuoritusten vaikutus vastaajien vapaan säestyksen opetukseen.

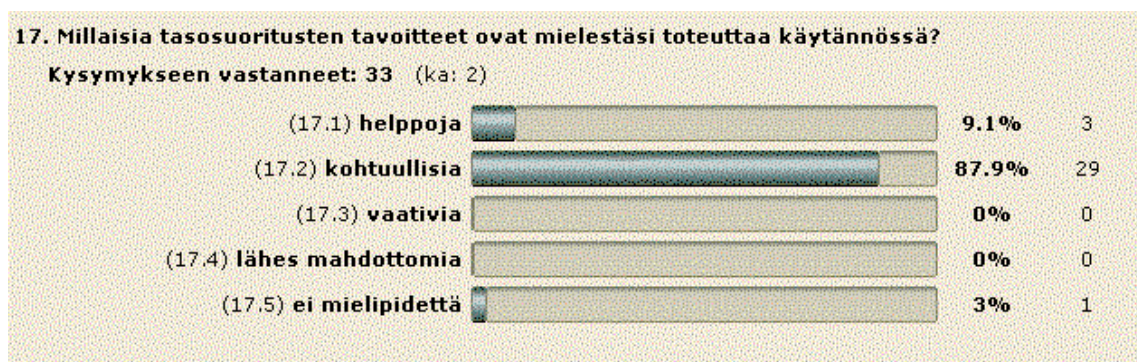
6.3.6 Tasosuoritusten puutteita ja toteutus käytännössä

Tasosuoritusten sisältöihin ollaan tyytyväisiä, ja vastanneiden puolelta ei ole montaa asiaa lisättävänä. Sisältöjen ja suoritusten väljyys mahdollistaa opetuksen toteutuksen oppilaan valmiuksia huomioimalla. Tasosuoritusten tavoitteiden käytännön toteutus koetaan kohtuullisena, muttei liian vaativana. Vain muutama vastaajista kokee tavoitteiden toteutuksen helpoksi. Pääaineiselle pianon vapaan säestyksen oppilaalle vastaajat lisäisivät asteikkojen soittoa ja teknisiä valmiuksia harjoitettavia kappaleita.

”Jos vapaa säestys on oppilaan pääaine, tasosuorituksiin pitäisi kuulua ehdottomasti asteikkosoittoa ja myös jotain pianistisesti mahdollisimman kehittävää (klassista, etydejä tms.)”

”Oppilaat ovat tosi heterogeenisiä tässä aineessa, tärkeintä on mielestäni opetuksen räätälöintimahdollisuus oppilaan tarpeista lähtien. Tavoitteissa ja sisällöissä on joillekin haastetta paljonkin, toisille ne ovat ihan helppoja.”

Yhdessä vastauksessa kysytään musiikkiopistotason suorituksen korvaavuutta musiikin ammattiopinnoissa. Vastaja toivoisi kurssien korvaavuuksiin selvyyttä valtakunnallisella tasolla. Myös Sassali (2005) pohti tutkielmassaan musiikkiopistotason ja ammattiopintojen suoritusten korvaavuuksia ja sitä onko Musiikkiopistotason tasosuorituksen tavoite siten liian korkea.

KUVIO 19. Vastaajien mielipiteet tasosuoritusten tavoitteiden toteutuksesta käytännössä.

6.3.7 Oppimateriaalit

Oppimateriaaleiksi opettajat ovat listanneet monenlaisia kirjoja ja kirjasarjoja. Useimmissa vastauksissa mainitaan koulun musiikinkirjat, toivelaulukirjat, Real Book -kirjat, Mark Levine jazz piano book, ruotsalainen kirjasarja Bruksklavier sekä Tenni & Varpama Vapaa Säestys ja improvisointi -kirja. Monet opettajista tekevät ja käyttävät omia materiaaleja sekä kurseilta saatuja monisteita. Useissa vastauksissa oppimateriaaleina mainitaan myös cd-levyt ja taustanauhat joiden avulla oppilas voi harjoitella esim. improvisointia.

Opettajat kaipaavat vapaan säestyksen alkeisoppikirjaa, joka soveltuisi vasta-alkajille ja pienille pianisteille. Alkeisoppimateriaalin tarpeesta on mainittu myös mm. Palosen & Sorsan (1991), Vanamon (1998) sekä Vatjuksen (1996) tutkimissa. Oppikirjan sisältöön toivotaan opetuksen tueksi selkeitä ohjeita ja esimerkkejä opettajalle. Myös Sassali (2005, 75) toteaa tutkimuksessaan, etteivät nykyiset tasosuoritukset anna yksistään riittävän monipuolista kuvaa vapaan säestyksen soittotyyleistä alaan vähemmän perehtyneelle opettajalle. Sassalin (2005) mielestä opettajille suunnattu pedagoginen materiaali ja opettajankoulutus auttaisivat oppituntien monipuoliseen toteuttamiseen.

”Kaipaam materiaalia, joka soveltuisi oppilaille ennen kuin ovat näiden kirjojen tasolla, oikein kunnan alkeiskirja, mistä voisivat soittaa aivan pikkuisetkin pianistit; tyyliin ”Vapaa säestys perustaso 1, 2 ja 3 tai 1-3” ja siihen erilaisia harjoituksia ja biisejä (biisejä tosin on jo hyllyt pullollaan, riittäisi kirja ilman niitäkin jos annettaisiin vihjeet esimerkibiiseistä Tenni & Varpama -kirjan tyyliin), perustietoutta lapsille ja nuorille sopivalla tavalla. Kirjaa, joka sisältäisi perustietoja yhdessä paketissa, auttaisi kehittämään eri vs:n osa-alueita monipuolisesti. Kirjaa, joka toimisi apuna myös niille piano-opettajille, joilla ei ole itsellään juurikaan vs-taustaa ja kohtaavat vs:n viimeistään nyt tarpeellisena ja välttämättömänä omassa työssään kun se sisältyy pianon tasoihinkin. Vaikka itsekin olen opettanut vs:tä jo jonkin verran, auttaisi perusteos minuakin varmasti ja tukisi oppilaan kehittymistä, myös omaa vs-opettajuutta.”

Improvisoinnin harjoitteluun ja sen opetukseen kaivataan ideoita ja vinkkejä useissa vastauksista. Esimerkkejä toivotaan korvakuulotehtävistä, prima vista tehtävistä sekä vihjeitä tutuista kappaleista, joihin liittyisi jokin harjoitus. Myös pedagogisesti suunniteltuja soinnutustehtäviä toivotaan.

”Soinnutukseen harjoitusmateriaalia, improvisointi-ideoita, selkeää systemaattista oppikirjaa alkaen nollostasta edeten musiikkiopistotasolle ja ylikin, niin kuin muissakin oppiaineissa on kirjat tasoittain”

”Valmiita, kiinnostavia ja innostavia tehtäviä, sekä soinnutusmelodioita valmiiksi jäsenneltynä”

”Improvisaatio-vinkkejä eritasoisille ja ikäisille oppilaille. Soinnutusharjoituksia, joissa keskityttäisiin jonkun tietyn asia oppimiseen, esim. bruksklaver-kirjassa on hyviä esimerkkejä esim. II-V7-I tai kvinttikierron kuulemisesta.”

”Sellaista, joka yhdistäisi jo opetetun teorian käytännön musisointiin. Ehkä tuttujen kappaleitten avulla (...)”

Alkeisoppikirjojen lisäksi osa opettajista kaipaa oppimateriaalia edistyneemmille rytmimusiikin oppilaille. Suomenkielisiä rytmimusiikkiin syventyviä oppikirjoja ei ole montaa. Amerikkalaisia oppikirjoja ja taustanauhoja toivotaan lisää. Eräs vastaaja toivoisi suomennoksia Mark Levine Jazz Piano sekä Jazz Theory book:sta.

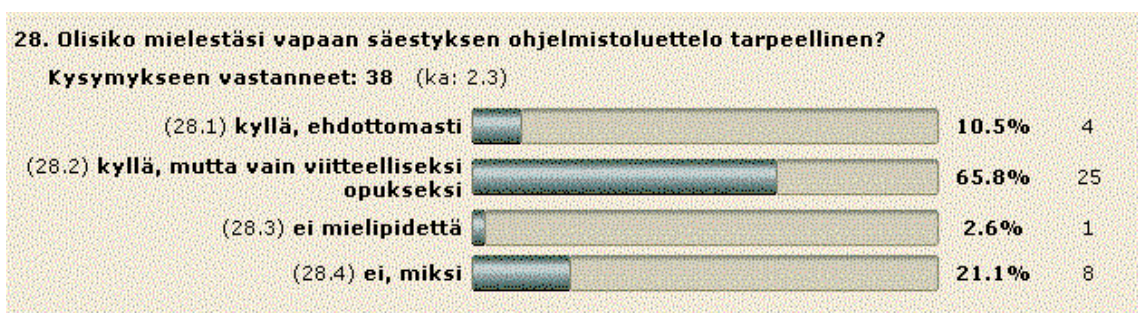
”Vähän pitemmälle menevää pop-rock-jazz-genren oppimateriaalia (...) humppa-valssi-kompit ei oikein kolahda nuorisoon”

”USA:n jazz-musiikin koulutusohjelmien materiaalit, siis materiaalit joita he oikeasti käyttävät”

”Lattareiden säestämiseen syvemmästi pureutuvaa opusta. Rummut/basso/kitara -instrumentaatiolla toteutettu taustanauha, jolloin oppilas voisi harjoitella pienessä bändissä soittamista. Tyyleinä perustyylit ja biiseinä perusbiisit tyyliin Kultainen nuoruus.”

6.3.8 Ohjelmistoluettelo

Muutama vastaajista näkee vapaan säestyksen ohjelmistoluettelon tarpeelliseksi. 25 vastaajan mielestä vapaan säestyksen ohjelmistoluettelo voisi toimia viitteellisenä opuksena opetuksen ideointiin.

Yhdeksän vastaajaa pitää ohjelmistoluetteloä mahdottomana ajatuksena, koska kappaleita voidaan soittaa niin eri tavoin ja ohjelmistoa on paljon. Opettajat arvostavat taso-
suoritusten antamaa mahdollisuutta valita ohjelmistoon oppilaiden mielekkääksi koke-
maa musiikkia.

”Periaatteessa hyvä idea, mutta pitäisi olla todella vain viitteellinen ja suuntaa-antava, kun erilaista hyvää musiikkia on niin paljon. Nautin työssäni siitä, että oppilas pystyy yhdessä opettajan kanssa miettimään mitä musiikkia haluaa soittaa. Ei ainakaan tiukkoja teosluetteloita, kiitos!”

”En itse kaipaa; osaan (kai) valita sopivaa materiaalia eritasoisille oppilaille”

6.3.9 Opetuksen kehittäminen

Vastaajat ovat maininneet useita ideoita vapaan säestyksen opetuksen kehittämiseksi. Neljä aihetta nousi vastausten perusteella tärkeimmiksi ja ajankohtaisimmiksi kehittämisen kohdaksi.

1) Yhtenä tärkeimpänä haasteena on opetuksen järjestäminen kaikille halukkaille. Opettajat toivoisivat lisää aikaa opettamisen järjestämiseksi. Ongelman syiksi opetuksen vähyyteen mainitaan resurssien puute sekä alaan perehtyneiden opettajien vähyys.

”Vapaa säestys pääaineeksi. Aikaa ja tunteja lisää. Yhtenäinen ohjelmistoluettelo kyllä tekisi opetuksen sisällön yhtenäisemmäksi oppilaitosten kesken.”

”Musiikkiopistoissa tulisi olla mahdollisuus opiskella vapaata säestystä sekä pää- että sivuaineena. Yksilöopetuksen rinnalla voisi hyvin toimia ryhmäopetus samoille oppilaille. Yhteistyö eri soitonopettajien kesken musiikkiopistoissa olisi äärimmäisen tärkeää.”

”Opetus voitaisiin järjestää pariopetuksena. Jos opistoilla ei resursseja itsellä, voitaisiin järjestää periodi-opetuksena (esim. syys-lukukausi) Itse

toivoisin että oppilailla mahd. käydä 2x / vko josta toinen tunti klassista ja toinen vapaa säestystä”

”Mielestäni aika on hyvä: 45min joka toinen viikko kun kysymys on tukiaineesta. Opistollamme on myös pop & jazz opisto, jossa opetan myös. Jotkut oppilaat ovat siirtyneet sinne kun innostus on kasvanut kevyttä musiikkia kohtaan. Se on mielestäni toimiva jatkumo. Yhteistyö on aina hyvä asia.”

2) Pianonsoiton opettajien koulutus vapaan säestyksen alkeisopetukseen on tällä hetkellä tärkeimpiä kehitysprojekteja monissa oppilaitoksissa. Useat vastaajista tekevät yhteistyötä ja kouluttavat pianonsoiton opettajia tähän tehtävään.

”Opettajille koulutusta, varsinkin tähän ”yleissivistävään” opetukseen eli I tasolle. Uutta oppimateriaalia (ks. 28). Tiedotusta! - mitä vapaa säestys on esim. verrattuna klassiseen pianoon ja pop/jazzpianoon ja miksi se on tärkeää.”

3) Opettajien ammattitaidon kehittäminen mainitaan monessa vastauksessa. Opettajat kaipaavat opetukseensa uusia ideoita. Yhtenä ehdotuksena on mainittu oppimateriaalien vaihtoa opettajien kesken.

4) Yhteistyötä pidetään tärkeänä asiana ja opettajat toivovat enemmän yhteistyötä opetuksen ja oppilaitoksiensa kehittämiseksi. Yhteissoittoa halutaan lisätä muiden opettajien ja eri instrumenttien soittajien välillä.

”Yhteistyö muiden instrumenttien opettajien kanssa on tärkeää, koska vapaan säestyksen oppilaille on tärkeää saada säestettäviä. Oppilaitoksessamme on pidetty myös lyhyitä ”vapaan säestyksen” kursseja melodiainstrumenttien soittajille. Heille on myös hyötyä sointujen tuntemisesta jne. Yhteistyö tällaisen toiminnan kanssa olisi varmasti hedelmällistä.”

”Oppimateriaalia lisää!!! Aikaa ja mahdollisuuksia kaikkien halukkaiden saada vs-opetusta, myös muille kuin pianisteille mahdollisuus osallistua vs:een. Teoria-, piano-, muut instrumentti- ja vs-tunnit kulkemaan käsi kädessä, opettajien yhteistyötä lisättävä eri aineiden ja instrumenttien välillä. Yhteismusisointiin tarvitaan enemmän aikaa ja tunteja, kunnon tilat, joissa mahdollisuus soittaa bändissä paitsi opettajan johdolla, myös oppi-

laiden vapaa-ajalla keskenään. Ryhmäopetusta lisää, johon tarvitaan taas tilat, joissa pianoja tai keyboardeja riittävästi.”

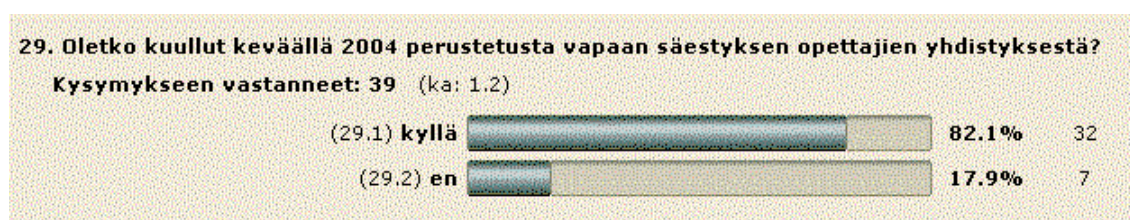
Edellä mainittujen neljän pääkohdan lisäksi kehitysideoita on monia. Eräs vastaaja nostaa esiin korkeat sivuainemaksut yhdeksi opiskelun esteeksi. Resurssien vähyys mainitaan useissa vastauksissa musiikkiopistojen ongelmista.

Muutamissa vastauksissa epäroitiin vapaa säestys oppiaineen arvostusta opettajien keskuudessa. Ennakkoluuloja vapaata säestystä kohtaan koetaan edelleen joidenkin oppilaitosten sisällä.

”-Ensin pitää käydä tarpeeksi ”arvokeskustelua” vapaan säestyksen asemasta musiikkikasvatuksen kentässä. Vielä on paljon ennakkoluuloja koaineesta. (”Epäilyttävää”: sanoi vanhemman polven teorianopettajamme!!)”

6.3.10 Vapaan säestyksen opettajien yhdistys

Kysyin tutkimuksessani vielä erillisessä kysymyksessä kuinka moni vastaajista oli kuulunut vuonna 2004 perustetusta vapaan säestyksen opettajien yhdistyksestä. Tämä tieto oli tavoittanut opettajat varsin hyvin, sillä 32 vastaajaa kertoi ainakin kuululleensa yhdistyksestä.

KUVIO 21. Vapaan säestyksen opettajien yhdistyksen tunnettuus vastaajien keskuudessa.

6.3.11 Opetuksen osa-alueiden painotus

Kyselyn mukaan opettajat painottavat osa-alueista eniten rytmiiikan opetusta. Rytmiiikka on listattu ensimmäiseksi myös Vapaa säestys ja improvisointi -kirjan hallittaviin osa-alueisiin. (Tenni & Varpama 2004, 6.) Seuraavaksi tärkeimpiä opetuksen osa-alueita ovat soinnuttaminen, korvakuulolta soitto, yhteismusisointi ja eri musiikkityylien hallin-

ta. Nämä taidot mainitaan aikaisempien tutkielmien vapaan säestyksen osa-alueiden jaottelussa. (mm. Sassali 2005, Kurkilahti 2001.) Antamistani vaihtoehtoista vähiten tärkeäksi työskentelytavaksi vastausten perusteella jää säveltäminen.

TAULUKKO 1. Vastaaajien tärkeimpinä pitämät opetuksen osa-alueet.

31. Miten tärkeänä pidät opetuksessasi seuraavia osa-alueita? Valitse sopivin vaihtoehto asteikolla 1-5 (1 = ei kovin tärkeä, 5 = erittäin tärkeä)

Kysymykseen vastanneet: 39

	1	2	3	4	5
eri musiikkityylien hallinta (ka: 4.282; yht: 39)	0%	0%	17.9%	35.9%	46.2%
korvakuulolta soitto (ka: 4.282; yht: 39)	0%	0%	20.5%	30.8%	48.7%
musiikin teoria (ka: 3.821; yht: 39)	0%	10.3%	17.9%	51.3%	20.5%
säveltäminen (ka: 2.974; yht: 39)	2.6%	30.8%	35.9%	28.2%	2.6%
sovittaminen (ka: 3.553; yht: 38)	0%	18.4%	26.3%	36.8%	18.4%
soinnuttaminen (ka: 4.436; yht: 39)	0%	0%	7.7%	41%	51.3%
transponointi (ka: 3.872; yht: 39)	0%	5.1%	28.2%	41%	25.6%
nuotinluku (ka: 3.744; yht: 39)	0%	10.3%	20.5%	53.8%	15.4%
rytmiikka (ka: 4.718; yht: 39)	0%	0%	2.6%	23.1%	74.4%
fraseeraus (ka: 4.026; yht: 39)	0%	2.6%	25.6%	38.5%	33.3%
improvisointi (ka: 4.256; yht: 39)	0%	0%	15.4%	43.6%	41%
kolmimuunteisuus (ka: 3.744; yht: 39)	0%	10.3%	30.8%	33.3%	25.6%
prima vista (ka: 3.769; yht: 39)	0%	7.7%	28.2%	43.6%	20.5%
yhteismusisointi (ka: 4.316; yht: 38)	0%	2.6%	10.5%	39.5%	47.4%
ka: 3.985; yht: 544	0.2%	7%	20.6%	38.6%	33.6%
	1	38	112	210	183

7 Tulosten yhteenveto

7.1 Vapaa säestys musiikkiopistoissa tällä hetkellä

Tutkimuksen perusteella opetuksen järjestämisessä musiikkioppilaitoksissa ei ollut suuria eroja oppilaitosten kesken. Vapaata säestystä opetetaan pääsääntöisesti yksityisopetuksena. Oppilaat opiskelevat vapaata säestystä yleensä sivuaineena, mutta yllättävän monissa oppilaitoksissa vapaata säestystä opiskellaan myös pääaineena. Tämä kertoo mielestäni oppilaitosten entistä myönteisemmästä suhtautumisesta vapaan säestyksen opiskelua kohtaan. Pääsääntöisesti oppilailla tuli olla perustaso 2 taidot saadakseen vapaan säestyksen opetusta ja yleisin suoritettava vapaan säestyksen tasosuoritus oli perustaso 2. Tässä suhteessa opetus on samankaltaista kuin aiemmissa tutkimuksissa on mainittu.

Vapaan säestyksen kysyntä oli kasvanut oppilaitoksissa parin vuoden aikana ja tulos vahvasti käsitystä oppiaineen suosion kasvusta. Kysymyslomakkeen kysymyksissä jäi selvittämättä miten moni halukkaista ei saanut vapaan säestyksen opetusta. Tätä asiaa oli mahdoton selvittää tarkasti tällä kyselyllä, sillä opettajat eivät tiedä musiikkiopistojen vapaan säestyksen opetukseen hakevien määrää. Kyselyssä kävi kuitenkin ilmi, että puolessa vastanneiden opettajien oppilaitoksista kaikki halukkaat oppilaat saavat vapaan säestyksen opetusta.

Opettajien välistä yhteistyötä pidettiin tärkeänä ja toivottiin lisää. Toisten opettajien kanssa tehty yhteistyö oli lähinnä keskustelua ja yhteismusisointia. Vastauksissa tuli esiin, että vapaan säestyksen opettajat olivat kouluttaneet sekä keränneet pianonsoiton opettajille vapaan säestyksen materiaalia.

Ryhmäopetuksen hyväksi puoliksi mainittiin yhteissoitto ja opetuksen mahdollistaminen usealle henkilölle samanaikaisesti. Vapaan säestyksen ryhmäopetus mainittiin ratkaisuna taloudellisten resurssien vähyyteen. Kuitenkaan vapaata säestystä ei opeteta ryhmäopetuksena kuin muutamien vastaajien oppilaitoksissa. Tässä mielestäni ilmenee jonkinlaista vastustusta ryhmämuotoista opetusta kohtaan, koska nopeasti kasvavan kysynnän ja vähien resurssien luomaan tilanteeseen ei ole lähdetty vastaamaan ryhmäopetuksen kautta.

7.2 Mielipiteitä tasosuorituksista

Musiikkioppilaitoksille koekäyttöön lähetettyyn tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteisiin oli tutustunut 33 vastaajaa. Yllätyksekseni tulosten mukaan valtaosassa musiikkioppilaitoksista oli keskusteltu uudistuksesta ja opettajia oli perehdytetty aiheeseen koulutuksella. Tasosuoritusuudistus oli noteerattu lähes kaikissa musiikkioppilaitoksissa ja ryhdytty toteuttamaan käytännössä.

Yleisesti ottaen hyvänä asiana pidettiin vapaan säestyksen opetuksen sisällytystä pianonsoiton perustason opetukseen. Vastaajat mainitsivat tärkeimpinä asioina kadenssien soveltamista käytännön soittoon sekä korvakuulolta soittoa. Osa vastaajista kuitenkin pohti idean toteutusta käytännössä. Vastauksissa epäiltiin vapaan säestyksen alkeiden opetuksen vievän suuren osan pianotunneista ja sitä miten uudistus otetaan vastaan pianonsoiton opettajien puolelta.

Vapaan säestyksen tasosuoritusten virallistamista yhteisiksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi pidettiin hyvänä uudistuksena. Vapaan säestyksen peruskurssien 2 & 3 ja musiikkiopistotason sisältöihin ja tavoitteisiin oltiin suurimmaksi osaksi tyytyväisiä. Vastaajat pitivät tavoitteita kohtuullisen haastavina ja loogisesti etenevinä. Osa lisäisi perustaso 2 tasosuoritukseen perustehojen I, IV ja V lisäksi muita sointuasteita. Pääaineisten vapaan säestyksen opintoihin ja tasosuoritukseen osa lisäisi asteikoiden soiton ja teknistä valmiutta harjoitettavia kappaleita kuten etydeitä. Tasosuoritukset ovat jäsentäneet ja selkeyttäneet opetuksen tavoitteita, mutta se ei ole vaikuttanut opetukseen käytännössä kovin paljon.

Tasosuoritusten väljyys jakoi mielipiteitä. Kritiikkiä annettiin säestyspainotteisuudesta ja siitä ettei tasosuorituksissa kannusteta tarpeeksi selkeästi melodian soittoon. Ohjeistamiseen kaivattiin näiltä osin tarkennusta, mutta toisaalta tasosuoritusten antama väljyys ja mahdollisuus muokata tasosuoritusta oppilaiden mieltymyksen mukaan sai kiitosta. Vastausten valossa näyttäisi siltä, että tasosuoritusten suunnitteluryhmä onnistui laatimaan kaiken kaikkiaan sopivan haastavat ohjeet vapaan säestyksen opiskeluun.

7.3 Vastaajien ideoita opetuksen kehittämiseen

Vapaan säestyksen opettajista moni on koulutukseltaan musiikin maistereita ja alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita muusikoita tai musiikkipedagogeja. Vahvimpina

musiikillisten tyyliuuntina opettajilla on klassinen musiikki, pop & rock sekä jazz musiikki. Opetuksessa painotetaan soinnuttamista, korvakuulolta soittoa, yhteismusisointia sekä eri musiikkityylien hallintaa. Rytmiiikan käsittely koettiin tärkeäksi osaksi vapaan säestyksen opetusta.

Useimmilla opettajista oli vapaan säestyksen opintoja suoritettuna, mutta suurin osa oli kiinnostunut lisäkoulutuksesta. Opettajat haluavat kehittää omaa ammattitaitoaan ja saada opetusmateriaalia. Oppimateriaalia kaivattiin lisää pääosin alkeistasolle, mutta myös pidemmällä oleville oppilaille. Oppimateriaalien toivottiin olevan loogisesti tasolta toiselle etenevää, joissa olisi soinnutus – ja säestystehtäviä, korvakuulotehtäviä, improvisoinnin opetusta sekä esimerkkejä kappaleista, joissa esiintyy opetettavia asioita. Vapaan säestyksen ohjelmistoluettelo voisi toimia opetuksen ideoimisessa, muttei rajoittavana teosluettelona.

Tärkeimpänä kehittämisen kohteena pidettiin opetuksen järjestämistä kaikille halukkaille. Oppilaitosten resurssien salliessa opettajat lisäisivät vapaan säestyksen opetusaikaa oppilasta kohden. Muita opetuksen kehittämideoita oli pianonsoiton ja vapaan säestyksen opettajien jatkokouluttaminen sekä opettajien välinen yhteistyö.

8 Pohdinta

8.1 Tutkimuksen tarkastelua

Koko Suomea kattavaan vapaan säestyksen opetusta kartoittavaan tutkimukseen valitsemani tutkimusmenetelmä toimi hyvin. Kyselylomakkeen kysymykset vastasivat mielestäni tutkimusongelmiin riittävän hyvin ja sain kerätyksi ajankohtaista tietoa opetuksen tämän hetkisestä tilanteesta. Kyselyyn osallistuminen oli vapaaehtoista, ja opettajat saivat vastata omalla ajallaan ja halutessaan anonyymeinä. Tämän myötä uskon saaneeni osallistuneilta rehellisiä vastauksia. Tuloksia analysoidessani huomasin, että joitain kysymyksiä olisi voinut esittää toisin. Ensimmäinen tutkimusongelma oli kohtalaisen laaja, ja siihen ongelmaan tyhjentävästi vastaaminen oli mahdotonta. Opetuksen järjestämisestä olisi voinut saada vielä enemmän irti parilla lisäkysymyksellä sekä eri sana valinnoilla. Kysymyksessä numero 8, jossa kysyin halukkaiden mahdollisuudesta saada vapaan säestyksen opetusta, kysymyksen asettelu ei ollut paras mahdollinen. Vastauksista puolesta oppilaitoksista tarjottiin kaikille halukkaille vapaan säestyksen opetusta. Sen sijaan selvittämättä jäi, miten moni opetuksesta jää paitsi. Opettajat eivät välttämättä tiedä tarkasti kuinka moni hakee pääsykokeissa pääaineekseen vapaaseen säestykseen, mutta tästä olisi silti voinut esittää erillisen kysymyksen.

Kysymyksiä muotoillessani oletin oppilaiden olevan suurimmaksi osaksi pääaineisia pianisteja ja vapaan säestyksen sivuaineopiskelijoita. Olisin voinut kartoittaa oppilaiden taustoja vielä tarkemmin, näin olisi saatu tietoa minkälaiset oppilaat opetukseen hakeutuvat; ovatko vapaan säestyksen opetukseen hakeutuneet mahdollisesti pianonsoiton, pop & jazz pianonsoiton, vai jonkun muun instrumentin pääaineopiskelijoita, tai avoimen osaston oppilaita.

Kysymys ohjelmistoluettelon tarpeellisuudesta ei ollut tarpeeksi selkeästi muotoiltu. Ohjelmistoluettelo ymmärrettiin teosluettelomaisena opuksena, jonka sisältämät kappaleet tulisi sisällyttää opetukseen. Tarkoitin ohjelmistoluettelolla enemmänkin esimerkinomaista kappalevalikoimaa, josta opettajat voisivat valita kuhunkin aiheeseen sopivia kappaleita. Sain kuitenkin tähän kysymykseen vastauksen oppimateriaalia koskevien kysymysten vastauksissa. Opettajat toivoivat ohjelmistoluettelon kaltaista listaa, jossa kappaleita olisi lajiteltu eri tyyllilajeihin sekä pedagogisesti mietittyihin osioihin. Kirjoit-

taessani tutkielmaani keväällä 2007 on mainittava, että Vapaan säestyksen opettajat r.y. on juuri julkaissut internetsivuillaan edellä mainitun kaltaisen ohjelmistoluettelon yhdistyksen jäsenien käyttöön.

Kyselytutkimuksissa on yleistä jonkinlainen vastauskato, jonka suuruus vaihtelee eri tutkimusten välillä. Tähän kyselyyn vastasi 58,2 % niistä vapaan säestyksen opettajista, joille kyselyn lähetin. Vastauskatoon saattoi vaikuttaa mm. sähköinen kyselymuoto; kaikki kyselyn saaneet eivät välttämättä käytä aktiivisesti tietokonetta, osa saamistani sähköpostiosoitteista saattoi olla virheellisiä ja vastaajilla saattoi olla ongelmia vastaus-ten lähetyksessä. Tässä kokonaistutkimuksessa osallistuneiden vastaajien ikä ja sukupuoli jakautuivat tasaisesti, mikä parantaa osaltaan tulosten luotettavuutta.

8.2 Jatkotutkimusaiheita

Olisi mielenkiintoista laajentaa tutkimuksen kohderyhmää taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaan vapaata säestystä opettaviin musiikkioppilaitoksiin, kuten työväenopistoihin. Aiemmat yleisen oppimäärän opetusta käsitelleet tutkielmat ovat olleet lähinnä luonteeltaan yksittäisiin oppilaitoksiin keskittyneitä tapaustutkimuksia. Alun perin vapaan säestyksen opetus lähti liikkeelle musiikinopettajien koulutusohjelmasta sekä työväenopistoista. Olisi kiinnostavaa tietää miten paljon vapaata säestystä edelleen opetetaan työväenopistoissa vai onko opetustarjonta siirtynyt musiikkiopistojen ja ammatillisten musiikkioppilaitosten puolelle.

Yhteistyö opettajien ja oppilaitosten välillä on opetuksen kehittämisessä avain asemassa. SML:n tavoitteissa on kehittää Suomen musiikkikasvatusta myös kansainvälisen yhteistyön avulla. Esimerkiksi Ruotsissa vapaata säestystä vastaava oppiaine on bruksklavier. (Halmen 1994.) Vapaan säestyksen opetuksen kehittämisessä näkisin hyödylliseksi vertailla aineen opetusta ja sisältöä mm. pohjoismaiden välillä.

Kuten jo aiemmin tutkimuksessa mainitsin, olisi mielenkiintoista selvittää millä tavoin musiikin perusteiden opettajat hyödyntävät opetuksessaan vapaata säestystä. Yhtenä tutkimuksen kohteena voisivat olla pianonsoiton opettajat. Pianon vapaan säestyksen tasosuoritukset ovat olleet käytössä muutaman vuoden ja seuraavaksi voitaisiin tutkia miten pianonsoiton opettajat ovat kokeneet vapaan säestyksen alkeiden opetuksen omassa työssään. Tulevissa tutkimuksissa voisi selvittää myös miten pianonsoiton opet-

tajille annettava vapaan säestyksen koulutus on vastannut käytännön työelämän haasteisiin ja miten koulutusta on järjestetty.

8.3 Vapaan säestyksen tulevaisuus

Tutkielmaa tehdessäni olen pohtinut mikä vapaan säestyksen oppineen tulevaisuus tulee olemaan. Vapaan säestyksen tärkein päämäärä on muusikkouden tukeminen käytännön kautta. Nykyisessä opetussuunnitelmassa painotetaan konstruktiiivista oppimiskäsitystä, mikä pohjautuu oppijalähtöiseen opetukseen käytännön kautta. Tämä näkyy jo nyt musiikkioppilaitoksissa aiempaa monipuolisempina työtapoina, kuten esimerkiksi vapaan säestyksen alkeiden sisällyttäminen pianonsoiton ja musiikin perusteiden opetukseen. Näen oppilaitoksissa tapahtuneen muutoksen hyvin positiivisena kehityksenä. Eri oppiaineiden yhteistyöllä ja jopa aineiden yhteensulautumisella oppilaille mahdollistuu kokonaisvaltainen musiikin oppiminen ja muusikoksi kasvaminen kapean erityisosaamisen sijaan. Voi olla, että vapaa säestys oppiaineena sulautuu tulevaisuudessa toisiin opetettaviin aineisiin.

Kyselyyn vastanneet opettajat toivoivat lisää yhteistyötä eri aineiden opettajien välillä, jotta he pystyisivät vastaamaan paremmin oppilaiden toiveisiin ja tavoitteisiin. Musiikkiopistojen oppilaiden tavoitteet musiikin opiskelusta voivat poiketa suuresti musiikkiopistojen opetussuunnitelmien tavoitteista. Klassisilla musiikkioppilaitoksilla on haaste missä määrin oppilaiden toiveisiin vastataan. Mielestäni tässä kohdassa vapaalla säestyksellä on selkeä paikka. Vapaan säestyksen kautta oppilaat tutustuvat monipuolisesti ja oppilaslähtöisesti eri musiikkityylilajeihin ja musiikin peruskäsitteisiin. Vapaan säestyksen taidot antavat oppilaalle hyvät lähtökohdat musiikin opiskeluun, muusikkouden kehittämiseen, ammattiopintoihin sekä musiikin harrastamiseen.

Lähteet

- Alanen, A. & Sulonen, K. 2002. Oppiva tietoyhteiskunta. Opetusmenetelmien ja oppimiskäsitysten vertailua. Viitattu 5.6.2007
http://www.comlab.hut.fi/opetus/600/Suomeksi/Seminaari/harkat/alanne.htm#_To c478843582
- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1999. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Porvoo; WSOY.
- Anttila, M & Juvonen, M. 2002. Kohti kolmannen vuosituhatvuoden musiikkikasvatusta. Joensuu: Joensuu University Press.
- Björninen, P. 2000. Palapeliä pianolla: Havaintoja pianokomppien olemuksesta vapaan säestyksen opetusmateriaalissa formuliteorian valossa. Jyväskylän yliopisto. Musiikin laitoksen pro gradu -tutkielma. Viitattu 4.6.2007
<http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/g/pbjorninen.pdf>
- Elkoma, K. 2001. Viisi keskeistä pianonsoittotapaa vapaassa säestyksessä. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Haataja, A. 2005. Sointumerkeistä ehjään toteutukseen. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Halmén, J. 1994. Analys av en lärobok i fritt ackompanjemang. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Helsingin ammattikorkeakoulun opinto-opas 2007a. Viitattu 8.4.2007
<http://opinto-opas.stadia.fi/ops.php?c=375&dis=403&mod=1693>
- Helsingin ammattikorkeakoulun opinto-opas 2007b. Viitattu 1.6.2007
<http://opinto-opas.stadia.fi/ops.php?c=375&dis=403>
- Hildén, K. 2002. Käytännön teoriaa soittajalle. Pianolaboratoriossa päästään eroon pianon ja teorian tervanjuonnista. Rondo 1, 38-40.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Holmström, C. 1998. Muistiinpanot Vapaan säestyksen pedagogiikka syventymiskohdeena –luennolta. Sibelius-Akatemia.
- Hovi, S. 1983. Vapaa säestys 1. Fazer; Helsinki.
- Hovi, S. 1986. Vapaa säestys 2. Fazer; Helsinki.

- Hukkinen, V. 1993. Tapaustutkimus vapaan säestyksen opettamisesta eräälle pianonsoiton aikuisopiskelijaryhmälle. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Jyväskylän yliopiston humanistisen tiedekunnan opetussuunnitelma 2006. Viitattu 4.6.2007
<http://www.jyu.fi/hum/laitokset/musiikki/opiskelu/opetussuunnitelmat/kasvatus/MKA-ops%20060901.doc/view>
- Keski-Pohjanmaan Konservatorio. Musiikin perustutkintolinjan opetussuunnitelma. Viitattu 4.6.2007
http://www.kpkonsa.fi/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=21&Itemid=53
- Kesälä, U. 2005. Yksin vai yhdessä? Opettajien kokemuksia ryhmäopetuksen soveltuvuudesta pianonsoiton opiskeluun. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Kiiveri, S. 1997. Tuhat syytä soittamiseen – tutkimus Helsingin kaupungin suomenkielisen työväenopiston vapaasäestysryhmien opiskelumotiiveista. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Klemettinen, T. 2004. Muuttuva musiikinopettajuus. Sibis 1.
- Kurkilahti, P. 2001. Vapaan säestyksen opetussuunnitelmat ammattikorkeakoulujen musiikkipedagogin (AMK) koulutusohjelmassa. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Laakso, P. 2000. Harmonikan soiton vapaan säestyksen opetus Suomessa. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Lehtonen, K. 2004. Maan korvessa kulkevi... Johdatus postmoderniin musiikkipedagogiikkaan. Turku; Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.
- Lindbohm, J. & Lintula, V. 1994. Vapaan säestyksen materiaalin käytöstä Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osastolla lukuvuonna 1992-1993. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Linjama-Palonen, A. 1993. Pianonsoiton opettajien kokemuksia vapaasäestyksen opettamisesta lapsille. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Mannermaa, M. 2004. Vaihteet vapaalle. Meidän perhe 10, 16.
- Mattila, E-P. 1997. Vapaan säestyksen pedagogiikan opetuksen kehittäminen Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osastolla. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Metsämuuronen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Viro; Jaabes OÜ.
- Otavan Iso Musiikkitietosanakirja 5. 1979. Keuruu; Otava.

- Otavan Suuri Tietosanakirja 6. 1992. Keuruu; Otava.
- Palonen, J. & Sorsa, H. 1991. Tutkimus vapaasäestyksen alkeisopetuksesta. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu –tutkielma.
- Pianonsoiton tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet. Viitattu 6.6.2007
<http://www.musicedu.fi/index.php?mid=408>
- Pianon vapaan säestyksen tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet, koekäyttöön lukuvuodeksi 2004-2005. Viitattu 29.5.2006
www.musiikkioppilaitokset.org.
- Pop & Jazz Konservatorion instrumenttikohtaiset opetussuunnitelmat 2004, 27.
- Rytmimusiikki 2010 -visio. Viitattu 1.6.2007
<http://www.rytmimusiikki2010.fi/johdanto.php>
- Sassali, M. 2005. Vapaa säestys musiikkiopistojen opetuksessa. Pioneeriopettajien ajatuksia ja kokemuksia vapaan säestyksen opettamisesta. Oulun yliopisto. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Seppänen, M. 2004. Pilottitutkimus vapaan säestyksen reaaliaikaisesta etäopetuksesta. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Sibelius-Akatemian opinto-opas 2006-2007, opetussuunnitelmat. 2006. Helsinki; Haka-paino oy.
- Snåre, M. 2003. ”Bossaa vai Bellmania” –Vapaa säestys kitaralla: Opintojaksot ja niiden opettamisessa käytetty oppimateriaali. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Suomen säädöskokoelma. 1987. Viitattu 29.5.2006
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1987/19870692>
- Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry. Viitattu 18.5.2006
<http://musiikkioppilaitokset.org/?mid=414>
- Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelmien perusteet 2002. Viitattu 29.5.2006.
http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/musiik_tait_ops_2002.pdf
- Tenni, J. & Varpama, J. 2004. Vapaa säestys ja improvisointi. Otava; Keuruu.
- Tuovila, A. 2003. ”Mä soitan ihan omasta ilosta!” Pitkittäinen tutkimus 7-13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Helsinki; PB-Printing.
- Vanamo, I. 1998. Vapaa säestys pikkupianistin opetusmuotona. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen pro gradu -tutkielma.
- Vapaan säestyksen opettajat r.y. Viitattu 2.5.2006
<http://www.vapaasaestys.net/index.php?ps=1&als=1>

Vatjus, K. 1996. Vapaa säestys musiikkioppilaitosten oppiaineena ja soittamisen lajina.
Helsingin yliopisto. Musiikkitieteen laitoksen pro gradu -tutkielma.

Liite 1

Arvoisat vapaan säestyksen opettajakollegat!

Opiskelen musiikkikasvatuksen osastolla Sibelius-Akatemiassa ja teen tutkimusta vapaan säestyksen opetuksen tämän hetken tilanteesta Suomen musiikkioppilaitoksissa. Opetan itse Kirkkonummen musiikkiopistossa kyseistä ainetta, ja siitä innostukseni tätä aihepiiriä kohtaan. Haluan tutkimuksessani selvittää missä ja minkälaista vapaan säestyksen opetusta annetaan Suomen musiikkioppilaitoksissa.

Musiikkioppilaitoksethan ovat saaneet syksyn alussa vapaan säestyksen tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet. Ne ovat olleet koekäytössä lukuvuoden 2004 -2005. Tarkoitukseni on selvittää mitä mieltä te, arvoisat kollegat, olette tästä uudistuksesta.

Toivottavasti sinulla on hetki aikaa vastata kysymyksiini. Kyselyyn vastaamiseen menee 10–15 minuuttia. Kyselyyn pääset alla olevasta nettiosoitteesta. Jos tarvitset apua tämän nettikyselyn käytössä, niin älä epäröi ottaa yhteyttä. Voin lähettää kysymykset myös paperiversiona kotiosoitteeseen, jos niin haluat.

Tämä kysely on lähetetty 67:lle Suomen musiikkioppilaitoksissa pianon vapaan säestyksen opettajalle. Tilanteen kartoituksen vuoksi jokainen vastaus on tärkeä. Käsittelen vastauksenne ehdottoman luottamuksellisesti. Toivon, että voin tutkimuksellani edistää vapaan säestyksen opetuksen kehitystä.

Suuret kiitokset vaivannäöstänne jo etukäteen ja aurinkoista kesän alkua teille toivottaa,

Laura Valkonen

Musiikkikasvatuksen osasto

Sibelius-Akatemia

Linkki kyselylomakkeeseen:

1. Kysymyksiä opetuksen järjestämisestä musiikkiopistossanne:

- a. Mitä vapaan säestyksen kursseja musiikkiopistossanne tarjotaan?
- Vapaa säestys Perustaso 1
  - Vapaa säestys Perustaso 2 (entinen 1/2)
  - Vapaa säestys Perustaso 3 (entinen 2/2)
  - Vapaa säestys Musiikkiopistotaso (entinen I)
  - jotain muuta, mitä _____
- b. Millaisia lähtövalmiuksia oppilailla tulee olla, jotta he voivat opiskella vapaata säestystä musiikkiopistossanne?
- Ei mitään
  - Piano Perustaso 1 (entinen 1/3) tai vastaavat taidot
  - Piano Perustaso 2 (entinen 2/3) tai vastaavat taidot
  - Piano Perustaso 3 (entinen 3/3) tai vastaavat taidot
  - Piano Musiikkiopistotaso (entinen I) tai vastaavat taidot
- c. Onko musiikkiopistossanne mahdollisuus opiskella vapaata säestystä pääaineena?
- kyllä, katso alla oleva jatkokysymys
  - ei
- Onko teillä tällä hetkellä pääaineisia opiskelijoita?
- kyllä
  - ei
- d. Kuinka monta vuotta enintään oppilaat voivat saada vapaan säestyksen opetusta musiikkiopistossanne? _____
- e. Onko musiikkiopistossanne tehty vapaan säestyksen tutkintoja?

- Perustaso 1 (pianonsoiton Perustaso 1 ja 2 yhteydessä)
  - Perustaso 2 (entinen Vapaan säestyksen 1/2 tutkinto)
  - Perustaso 3 (entinen Vapaan säestyksen 2/2 tutkinto)
  - Musiikkiopistotaso (entinen I)
  - Ei ole tehty tutkintoja
- f. Miten pianon vapaan säestyksen kysyntä on muuttunut musiikkiopistos-
sanne viimeisen parin vuoden aikana?
- kasvanut
  - vähentynyt
  - pysynyt samana
- g. Onko kaikilla halukkailla oppilailla mahdollisuus saada vapaan säestyk-
sen opetusta?
- kyllä
  - ei
- h. Millaista yhteistyötä teet muiden soiton- tai teoriaopettajien kanssa?
(voit valita useamman vaihtoehdon)
- Neuvottelua
  - Koulutusta
  - Konsertteja
  - Yhteismusisointia
  - Teoriaopintojen ja vapaan säestyksen yhteistyötä
  - Jotain muuta, mitä _____
  - Emme ole tehneet yhteistyötä
- i. Miten hyvin mielestäsi ryhmäopetus soveltuu vapaan säestyksen ope-
tusmetodiksi?
- erittäin hyvin, koska _____
  - kohtalaisesti, koska _____
  - ei niin hyvin, koska _____
  - ei lainkaan, koska _____

Ei mielipidettä

j. Opetetaanko musiikkiopistossanne vapaata säestystä ryhmäopetuksena?

kyllä

ei

2. Kysymyksiä Suomen Musiikkioppilaitosten liiton (SML) opetussuunnitelman taso-
suoritusten sisällöistä ja arvioinnin perusteista:

a. Oletko tutustunut SML:n opetussuunnitelman uusiin pianon vapaan säes-
tyksen tasosuorituksen sisältöön ja arviointeihin?

kyllä

en, siirry kohtaan **3**.

b. Mitä mieltä olet siitä, että pianonsoiton yhteyteen on liitetty vapaan säes-
tyksen perustaso 1?

---

c. Oletko keskustellut /kouluttanut piano-opettajia vapaan säestyksen perus-
tasol opetukseen?

kyllä

en

d. Mitä mieltä olet vapaan säestyksen perustaso 2, 3 ja musiikkiopistotason kurssien sisällöstä ja tavoitteista?

---

e. Onko uudistus on vaikuttanut vapaan säestyksen opetukseesi? Jos on, niin miten?

ei

on

---

f. Millaisia tasosuoritusten tavoitteet mielestäsi toteuttaa käytännössä?

helppoja

kohtuullisia

vaativia

lähes mahdottomia

ei mielipidettä

g. Puuttuuko tasosuoritusten tavoitteista ja sisällöistä mielestäsi jotain?

---

3. Henkilökohtaiset kysymykset

a. Ikä ____

- Mies
- Nainen

b. Koulutus

- ylioppilas
- musiikin perustutkintolinja
- muusikko/musiikkipedagogi (amk)
- musiikin maisteri
- joku muu, mikä? _____

c. Kuinka kauan olet opettanut vapaata säestystä? _____

d. Mikä tai mitkä musiikin tyylisuunnat ovat vahvimpia alueitasi?

(voi valita useamman vaihtoehdon)

- klassinen musiikki
- pop/rock
- jazz
- blues
- kansanmusiikki
- joku muu, mikä? _____

e. Oletko saanut vapaan säestyksen lisäkoulutusta?

- kyllä, missä _____
- en

f. Olisitko kiinnostunut vapaan säestyksen lisäkoulutuksesta?

kyllä

en

g. Mitä oppimateriaaleja käytät työssäsi?

---

h. Millaista oppimateriaalia kaipaat?

---

i. Olisiko mielestäsi vapaan säästyksen ohjelmistoluettelo tarpeellinen?

kyllä, ehdottomasti

kyllä, mutta vain viitteelliseksi opukseksi

ei mielipidettä

ei, mik-

si _____
_____

j. Oletko kuullut keväällä 2004 perustetusta vapaan säästyksen opettajien yhdistyksestä?

kyllä

en

d. Miten kehittäisit vapaan säästyksen opetusta? (esim. aikaresurssit, oppimateriaali, yhteistyö, ryhmäopetus)

---

e. Miten tärkeänä pidät opetuksessasi seuraavia osa-alueita? Ympyröi sopivin vaihtoehto asteikolla 1-5 (1= ei kovin tärkeä, 5=erittäin tärkeä)

eri musiikkityylien hallinta	1	2	3	4	5
korvakuulolta soitto	1	2	3	4	5
musiikin teoria	1	2	3	4	5
säveltäminen	1	2	3	4	5
sovittaminen	1	2	3	4	5
soinnuttaminen	1	2	3	4	5
transponointi	1	2	3	4	5
nuotinluku	1	2	3	4	5
rytmiikka	1	2	3	4	5
fraseeraus	1	2	3	4	5
improvisointi	1	2	3	4	5
kolmimuunteisuus	1	2	3	4	5
prima vista	1	2	3	4	5
yhteismusisointi	1	2	3	4	5

Kiitos vastauksestasi!

1. Jos olet käytettävissä mahdolliseen haastatteluun, niin pyydän jättämään yhteystietosi

sähköpostiosoite: _____

puhelinnumero: _____

2. Jos olet kiinnostunut lukemaan tutkimukseni sen valmistuttua. Jätä

sähköpostiosoitteesi:

_____

Liite 2

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry.
PIANON VAPAAN SÄESTYKSEN TASOSUORITUSTEN SISÄLLÖT JA ARVI-
OINNIN PERUSTEET
www.musicedu.fi

Suomen musiikkioppilaitosten liiton perustason ja musiikkiopistotason tasosuoritusten sisällöt sekä arvioinnin perusteet on laadittu Opetushallituksen laatimien taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden hengessä.

Uudet sisällöt tuovat oppilaille entistä enemmän vapautta ja opettajalle vastuuta ohjelmiston suhteen. Tärkeintä on soittoinnostuksen herättäminen ja hyvän musiikkisuhteen ylläpitäminen.

Vapaa säestys ja sen määrittely:

Vapaa säestys on luovan ilmaisun yhdistämistä muusikon perustaitojen hallintaan. Oppiaineena se on monimuotoinen, moniarvoinen sekä oppilaan tarpeisiin mukautuva. Keskeisiä taitoja ovat musiikin eri lajeissa esiintyvien yleisten ilmiöiden ymmärtävä hallinta, joka ilmenee kykynä musisoida ilman kirjoitettua tekstuuria. Vapaa säestys tukee oppilaan muuta musiikin opiskelua. Eri oppiaineissa tutuksi tulleita ilmiöitä käsitellään myös vapaan säestyksen tunnilla aineen omilla työtavoilla. Näitä ovat muun muassa improvisointi, säveltäminen ja kuulonvarainen musiikin tuottaminen.

Ohjelmistona käytetään rytmi-, kansan- ja taidemusiikkia sekä muuta eri käytännön tilanteissa tarvittavaa musiikkia.

Vapaata säestystä voi opiskella instrumentilla, jolla on mahdollista tuottaa melodia ja moniääninen säestys yhtäaikaaisesti. Instrumenttikohtaiset erot otetaan huomioon esimerkiksi sävellajia, säestyskudosta, sointujen laajuutta ja ohjelmistoa koskevissa kysymyksissä.

Vapaa säestys:

- tarjoaa monipuolisen näkökulman musiikkiin
- kannustaa oppilasta jatkuvaan musiikin harrastamiseen
- kehittää oppilaan itseilmaisua
- kehittää oppilaan kykyä hahmottaa musiikkia kuulonvaraisesti
- tarjoaa tilaisuuksia yhteismusisointiin
- antaa valmiuksia musiikin ja muiden alojen ammattiopintoihin.

Opetuksen yleiset lähtökohdat ja tavoitteet

Vapaa säestys perustuu käsitykselle musiikista elävänä prosessina, jonka soiva lopputulos on ainutkertainen. Tavoitteena on vahvistaa soivaa mielikuvaa ja sen hyödyntämistä musisoinnissa. Oppilaan oman musiikillisen ilmaisun syventyessä kehitetään oppilaan kykyä hahmottaa ja ohjata omaa taiteellista prosessiaan. Vapaassa säestyksessä itseilmaisun ja taiteellisen prosessin oppimista tulisi pitää tärkeämpänä kuin musiikillisia lopputuloksia.

Opiskeltavien musiikillisten ilmiöiden määrä pyritään pitämään vähäisenä mutta käsiteltävät taidot pyritään omaksumaan syvällisesti, jotta niitä voidaan soveltaa tilannekohtai-

sesti ja käyttää välineinä itseilmaisulle. Opettaja voi hyödyntää eri oppimiskäsityksiä sekä ottaa huomioon opiskelijoiden yksilölliset oppimisstrategiat. Käytännön tilanteiden tuomat vaatimukset auttavat oppilasta itsearvioinnissa ja näkemyksensä kehittämässä.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry
www.musicedu.fi 3

Integrointi muihin opintoihin:

Vapaan säestyksen perusteisiin tutustutaan pianonsoiton perustason 1 ja 2 opinnoissa. Vapaan säestyksen opinnot tukevat pääinstrumentin opintoja. Vapaassa säestyksessä tutustutaan mm. äänenkuljetukseen, soinnuttamiseen ja sointujen merkintätapoihin. Lisäksi opitaan tuottamaan harmoniaa ja säestyksiä pianolla. Musiikin perusteiden opinnot tukevat ja syventävät näitä tietoja ja taitoja. Vapaa säestys tarjoaa luontevia mahdollisuuksia instrumentalistien ja laulajien kanssa tapahtuvalle yhteismusisoinnille.

Opintojen rakenne ja jakautuminen:

Perustaso 1

- Perustaso 1 on kaikille tarkoitettu opintojakso, joka sisältyy pianonsoiton 1- ja 2-tason opintoihin
- vapaan säestyksen perustaso 1 (vapaan säestyksen perusteet) luo pohjan vapaan säestyksen 2- ja 3-tason opinnoille (varsinaiset opinnot), joita voidaan suorittaa pää- tai sivuaineisina opintoina
- on suositeltavaa, että opintojaksoa opettaa oppilaan oma pianonsoiton opettaja

Perustasot 2 ja 3

- suoritettuaan 1-tason opinnot, voi oppilas syventää saamiaan tietoja ja taitoja vapaan säestyksen 2- ja 3-tason opinnoilla
- perustasoja 2 ja 3 opettaa alaan perehtynyt opettaja

Musiikkiopistotaso

- opetuksen painotukset ja niiden sisällöt voivat vaihdella oppilaitoskohtaisesti opettajan erityisosaamisen ja oppilaan mieltymysten mukaisesti
- oppilaalta edellytettävä sitoutuminen on suurempi kuin perustason opinnoissa
- opintojen tehtävänä on antaa valmiuksia myös ammatillisia opintoja varten
- musiikkiopistotasoa opettaa alaan perehtynyt opettaja

Vapaa säestys pääaineena

Vapaa säestys voi olla pääaine seuraavin edellytyksin:

- oppilaitoksella on resurssit tarjota opiskelijalle pääaineista vapaan säestyksen opetusta
- opettaja kykenee huolehtimaan pianonsoiton teknisten valmiuksien kehittymisestä
- opiskelua pystytään tukemaan yhteismusisoinnilla sekä ottamalla musiikin perusteissa huomioon vapaan säestyksen erityistarpeet

ARVIOINTI

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista ja auttaa oppilasta asettamaan tavoitteita ja saavuttamaan niitä. Monipuoliseen, jatkuvaan arviointiin sisältyy kannustavia ja rakentavia palautteen antamisen tapoja sekä ohjausta itsearviointiin.

Arvosana-asteikko

Erinomainen 5

Kiitettävä 4

Hyvä 3

Tyydyttävä 2

Hyväksytty 1

Uusittava

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry

www.musicedu.fi 4

Päättösuoritukset arvioidaan asteikolla 1-5 / uusittava. Halutessaan oppilaitos voi käyttää oppilaitoskohtaisen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti myös tarkempaa pisteytystä 1-25 / uusittava (erinomainen 21 – 25, kiitettävä 16 – 20, hyvä 11 – 15, tyydyttävä 6 – 10, hyväksytty 1 – 5). Muut kuin päättösuoritukset voidaan arvioida ilman arvosanaa, jolloin tasosuoritus on joko suoritettu tai uusittava.

Päättösuoritusten arvioitsijoita tulee olla valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti vähintään kaksi. Oppilaitos voi halutessaan määritellä omassa opetussuunnitelmassaan lautakunnan kokoonpanon.

Oppilaalle annetaan suullinen palaute kaikilta lautakunnan jäseniltä tai puheenjohtajan yhteenveto. Oppilas saa kirjallisen arvioinnin kuten Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteet edellyttävät.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry

www.musicedu.fi 5

Perustaso 1

Tavoitteet

Perustaso 1 on kaikille tarkoitettu opintojakso, joka sisältyy pianonsoiton perustason 1 ja 2 opintoihin. Opintojaksossa tutustutaan vapaaseen säestykseen. Tavoitteena on, että oppilas hallitsee perussykkeen, osaa säestää perustehoilla (I-IV-V7) reaalisointu- ja astemerkeistä sekä tutustuu musiikin kuulonvaraiseen tuottamiseen.

Sisältö

- Harjoitellaan säestämään tutuissa sävellajeissa perusfunktioilla (I, IV, V7) 3/4-, 4/4- ja 6/8- tahtilajeissa. I- ja IV -asteella käytetään kolmisointua ja V –asteen sointuna dominanttiseptimisointua, josta voidaan jättää pois perusääni tai kvintti.
- Melodioita ja säestyksiä harjoitellaan tuottamaan myös kuulonvaraisesti.
- Tutustutaan improvisointiin.
- Ohjelmistona käytetään kansan- ja lastenlauluja sekä muuta sopivaa ohjelmistoa.

Liite 1. Esimerkkejä työtavoista ja ohjelmistosta.

Suoritus

A) Kadenssisoitto pianonsoiton perustaso 1 -suorituksen yhteydessä.

B) Säestystehtävä pianonsoiton perustaso 2 -suorituksen yhteydessä. Säestystehtävässä oppilas tuottaa kolmella perussoinnulla (I-IV-V7) kappaleen perusrhythmiä ilmentävän säestyksen.

Nuottiesimerkit ovat pianonsoiton tasosuoritusohjeiden yhteydessä.

Arviointi

- hyväksytty/uusittava

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry

www.musicedu.fi 6

Perustaso 2

Tavoitteet

Perustaso 2 opintojen tavoitteena on antaa oppilaalle valmiudet selviytyä helpoista säestys- ja soinnutustehtävistä tutuissa sävellajeissa. Oppilas tuntee sävellajien perustehot ja niitä vastaavat reaalisoitumerkit. Lisäksi oppilas totuttautuu musiikin käsittelyyn kuulonvaraisesti, improvisoiden ja säveltäen.

Sisältö

- Opetellaan säestämään käyttämällä kolmisointuja ja dominanttiseptimisointuja.
- Soinnutetaan moduloimattomia melodioita perustehoilla.
- I-IV-V7- I -sointukulun lisäksi opetellaan käyttämään II-V7-I-VI -sointukulkua säestyksissä.
- Säestyskuvioita harjoitellaan eri tahtilajeissa ja tutustutaan eri säestystyyleihin kuten beat, vaihtobasso (alla breve 2/2 ja valssi), murtosointu (4/4 ja 12/8).
- Improvisointia ja säveltämistä käytetään työtapoina.
- Ohjelmisto sisältää vähintään kymmenen eri musiikkityylejä edustavaa kappaletta. Ohjelmistoon voi sisältyä omia sävellyksiä ja sovituksia.

Suoritus

- Ohjelmisto. Kolmen kappaleen valmisteltu ohjelmisto, joista yksi voi olla oma sävellys tai sovitus. Melodian voi soittaa tai laulaa joko oppilas itse tai toinen henkilö. Kappaleet voi esittää konsertissa tai konsertinomaisessa tilanteessa.
- Prima vista -säestystehtävä sointumerkeistä. Tehtävässä esiintyy I, IV ja V7 asteen sointuja. Tehtävänä on tunnistaa ja tuottaa kappaleen perussykettä ilmentävä säestys näillä soinnuilla.
- Soinnutustehtävä. Tutun melodian soinnuttaminen perustehoilla. Soinnut saa halutesaan kirjoittaa tehtäväpaperiin. Tehtävä voidaan soittaa ilman melodiaa, jolloin toinen henkilö tuottaa sen.

Prima vista- ja soinnutustehtäviä saa valmistella yhteensä 10 minuuttia.

Liite 2. Esimerkkejä tehtävistä.

Arviointi

- Hyväksytty/uusittava.
- Mikäli vapaa säestys on oppilaan pääaine, suositellaan suoritus arvioitavaksi arvosana-asteikolla 1- 5 tai uusittava.
- Ohjelmiston tai prima vista- ja soinnutustehtävät voidaan tarvittaessa uusiksi erikseen.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry

Perustaso 3

Tavoitteet

Perustaso 3 opintojen tavoitteena on antaa oppilaalle sellaiset valmiudet, että hän selviytyy tavallisimmista säestys- ja soinnutustehtävistä. Oppilas tuntee sävellajien perusteet (I, IV, V7) ja niitä korvaavat soinnut (III, VI, II sekä mahdollisesti VII) sekä niitä vastaavat reaalisointumerkit. Hän harjaantuu tuottamaan yhtä aikaa melodiaa ja harmoniaa sekä kehittää muita musiikin käytännötilanteissa vaadittavia taitoja.

Oppilas syventää taitojaan rytmien käsittelyssä ja muodon hahmottamisessa. Oppilas harjaantuu luomaan musiikkia kuulonvaraisesti, improvisoiden ja säveltäen. Oppilasta autetaan etsimään ja kehittämään musiikillista persoonaansa ja itseilmaisuaan.

Sisältö

- Tutustutaan nelisointuihin ja niiden merkintätapoihin (7+5, dim7, sus, add9) ja opetellaan käyttämään tavallisimpia nelisointuja (maj7, m7, m7-5, 7).
- Soinnutetaan melodioita perustehoilla ja tutustutaan niitä korvaaviin sointuihin sekä välidominanttiin rinnakkaissävellajien välillä liikuttaessa.
- I-IV-V7 - ja II-V7-I-VI -sointukulun lisäksi oppilas tutustuu diatoniseen kvinttikiertoon. (ks. liite 5.)
- Säestyskuvioita harjoitellaan edellä opittujen lisäksi (beat, vaihtobasso, murtosointu) myös muissa käytännön tilanteissa tarvittavissa tyyleissä ja tahtilajeissa (esim. tango ja beguine). Lisäksi tutustutaan kolmimuunteiseen fraseeraukseen (esim. shuffle tai fox trot).
- Harjaannutaan etsimään sointusäveliä melodian alapuolelle oikealla kädellä; rytmillistä säestyskuvioita ei vielä vaadita.
- Tutustutaan rakenteiden (kuten alkusoitto) tuottamiseen.
- Tuttujen kappaleiden säestämistä kuulonvaraisesti.
- Improvisointia käytetään työtapana
- Ohjelmistona vähintään 15 eri tyylejä edustavaa kappaletta, joihin voi sisältyä omia sävellyksiä ja sovituksia.

Suoritus

- Ohjelmisto. Viiden kappaleen valmisteltu ohjelmisto, joista vähintään kaksi on melodian kanssa soitettavia ja vähintään yksi yhteismusisointi/säestystehtävä. Kappaleet voi esittää matineassa.
- Prima vista -tehtävä. Annetun kappaleen säestäminen reaalisointumerkeistä. Oppilaan oletetaan sointujen hallinnan lisäksi tunnistavan ja tuottavan kappaleeseen sopivan säestyksen. Tehtävä vastaa vaikeustasoltaan ohjelmiston helpoimpia kappaleita.
- Korvakuulotehtävä. Tutun, helpon laulun säestäminen helpossa sävellajissa.
- Soinnutustehtävä. Tehtävä mahdollistaa soinnuttamisen käyttämällä perustehojen lisäksi niiden korvaavuuksia.
- Vapaaehtoinen improvisointitehtävä, joka voi vaikuttaa arvosteluun.

Prima vista- ja soinnutustehtäviä saa valmistella yhteensä 10 minuuttia.

Liite 3. Esimerkkejä tehtävistä.

Arviointi

- Tasosuoritus suositellaan arvioitavaksi arvosana-asteikolla 1-5 tai uusittava.

- Ohjelmiston tai prima vista-, korvakuulo- ja soinnutustehtävät voidaan tarvittaessa uusia erikseen.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry
www.musicedu.fi 8

Musiikkiopistotaso

Tavoitteet

Musiikkiopistotason tavoitteena on antaa oppilaalle valmiuksia toimia muusikkona erilaisissa käytännön tilanteissa sekä valmistaa oppilasta ammattiopintoihin.

Oppilas hallitsee sävellajin perustehot, niitä korvaavat soinnut, välidominantin sekä osaa soinnuttaa niillä melodioita. Lisäksi hän tuntee reaalisointumerkintöjen muodostumisperiaatteet ja osaa tarvittaessa tulkita nelisointuja laajempia sointuja. Oppilas hallitsee nelisointuharmoniaa sekä kolmimuunteista fraseerausta käytännön tilanteissa.

Oppilas oppii hahmottamaan tavallisimmat musiikin muotorakenteet. Rytmien ja pulssin hallintaa kehitetään ja vahvistetaan. Oppilas harjaantuu luomaan musiikkia kuulonvaraisesti, improvisoiden ja säveltäen.

Oppilas pystyy tuottamaan yhtä aikaa melodian ja sille luontevan säestyksen sekä muuntelemaan näitä. Hän oppii ymmärtämään tyylin vaikutusta harmoniaan, rytmikseen ja soittotapaan sekä etsimään omaa musiikillista ilmaisuaan pystyen soveltamaan tyyliintuntemustaan musisoinnissa.

Halutessaan voi oppilas syventyä yhden vapaan säestyksen osa-alueen keskeisimpiin ilmiöihin ja saada ammatillisia valmiuksia.

Liite 4. Musiikkiopistotason painotusalueet.

Sisältö

- soinnutetaan melodioita perustehoilla, niitä korvaavilla soinnuilla sekä käyttäen hyväksi välidominantin mahdollisuuksia.
- harjoitellaan nelisointuharmonian käyttöä, kuten diatonista kvinttikiertoa.
- vahvistetaan käytännön tilanteiden vaatimaa säestyskuvioiden hallintaa.
- harjoitellaan rakenteiden hahmottamista, merkitsemistä ja tuottamista (kuten alku-, väli- ja loppusointo tai maalit ja segno- ja coda-merkinnät)
- opetellaan yhdistämään melodia ja säestys käyttämällä säestysrytmejä myös oikeassa kädessä. Tutustutaan myös koko säestyksen soittamiseen pelkästään vasemmalla kädellä (esim. stride).
- harjoitellaan kolmimuunteista fraseerausta ja tutustutaan bluesiin
- kappaleiden soittamista ja säestämistä kuulonvaraisesti sekä transponointia eri sävellajeihin
- improvisointia käytetään musiikkityylin edellyttämällä tavalla tai työtapana erilaisissa harjoitteissa, kuten melodian ja säestyksen muuntelussa ja moodeihin tutustumisessa
- yhteismusisointitehtäviä
- ohjelmistona soitetaan vähintään 20 eri tyyliä edustavaa kappaletta, joihin voi sisältyä omia sävellyksiä ja sovituksia. Ohjelmistosta vähintään viisi pitää olla muulta kuin painotusalueen ohjelmistosta.

Suoritus

- Ohjelmisto. Kymmenen kappaleen valmisteltu ohjelmisto, joissa on melodian kanssa

soitettavia tai sellaisia kappaleita, joissa on melodiansoittoa yhdistettynä säestykseen (esim. välisoitto). Ohjelmistoon kuuluu yhteismusisointitehtäviä. Ohjelmisto voi koostua pelkästään painotusalueen ohjelmistosta. Ohjelmisto esitetään matineassa tai siitä soitetaan näytteitä valinnan mukaan.

- Prima vista -tehtävä. Annetun kappaleen esittäminen (reaalisointumerkit, melodia). Oppilaan oletetaan sointujen hallinnan lisäksi tunnistavan ja tuottavan kappaleeseen sopivan säestyskuvion ja rakenteen (esim. alkusoitto). Tehtävä vastaa vaikeustasoltaan perustason 3 kappaleita

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry

www.musicedu.fi 9

- Transponointitehtävä. Yhden ohjelmistossa olevan laulun säestäminen lautakunnan antamassa helpossa sävellajissa.
- Soinnutustehtävä. Tehtävä mahdollistaa soinnuttamisen käyttämällä perustehojen lisäksi niiden korvaavuuksia, välidominanttia ja/tai kvinttikiertoa. Tehtävä voi käydä rinnakkaisessa sävellajissa.
- (Diatoninen) kvinttikierro (ks. nuottiesimerkki liite 5). Esitetään joko harjoiteltu kappale tai säestys lautakunnan valitsemassa sävellajissa (esim. 3#/b tai c-, d-, e-, f-, g-, a- ja h-mollit)
- 12-tahtisen blues-rakenteen säestäminen
- Vapaaehtoinen improvisointitehtävä, joka voi vaikuttaa arvosteluun.

Prima vista- ja soinnutustehtäviä saa valmistella yhteensä 15 minuuttia.

Arviointi

- Tasosuoritus suositellaan arvioitavaksi arvosana-asteikolla 1-5 tai uusittava.
- Ohjelmiston tai prima vista-, korvakuulo- ja soinnutustehtävät voi tarvittaessa uusia erikseen.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry

www.musicedu.fi 10

Liitteet

Liite 1. Esimerkkejä työtavoista ja ohjelmistosta perustasolla 1.

Säestäminen

Tuttuja kappaleita soitetaan kuulonvaraisesti etsimällä melodioihin perussoinnut. Opettaja voi soittaa melodian ja oppilas säestää. Harmoniaa voi tuottaa myös pelkällä bassonäänellä tai vasemman käden sointukäännöksillä.

Improvisointi

Improvisoinnin lähtökohtana voi opetuksessa käyttää esimerkiksi kuvaa, tarinaa, aihetta (Liikeneruuhka, Ampiaisen päivä, Purosta valtamereen) tai rytmiä (esim. valssi, rytmiostinato). Käytettävissä olevaa sävelmateriaalia voi rajoittaa (mustat koskettimet, klusterit tms.). Improvisoinnin lähtökohdaksi voi myös ottaa esimerkiksi harmonian (I-VI-II-V7, urkupiste) tai jonkun tutun melodian. Eri lähestymistapoja voi myös vapaasti yhdistellä keskenään. Ks. myös liite improvisoinnista.

Ohjelmistoesimerkkejä

Ohjelmistona voi käyttää kahta tai kolmea perussointua sisältäviä kappaleita, esimerkiksi: Jaakko-kulta, Hepokatti, Pieni veturi, Jouluyö, juhlayö, Prinsessa Ruusunen, Elefanttimarssi, Pienet sammakot, Nalle Puhin sadelaulu.

Lisää sopivaa ohjelmistoa on mm. koulun musiikinkirjoissa sekä erilaisissa laulukokoelmissa.

Liite 2. Esimerkkejä tehtävistä perustasolla 2.
Ks. nuottiesimerkit.

Liite 3. Esimerkkejä tehtävistä perustasolla 3.
Ks. nuottiesimerkit.

Liite 4. Musiikkiopistotason painotusalueet.

Teatterimusiikki

- ohjelmistona musiikkia, jossa draamallinen näkökulma, esim. laulelmat, elokuva- ja teatterimusiikki
- kuunteleminen, impulssit, reagointi ja vuorovaikutus, esim. hengittäminen yhdessä laulajan kanssa, näyttelijöiden ja näytelmän seuraaminen
- tunteiden ja tunnelmien ilmaiseminen improvisoiden, improvisoidun laulun tai kohtauksen säestäminen
- liikkeen tai tanssin säestäminen
- osallistuminen teatteriproduktioon oppilaitoksessa tai koulussa, teatterilaulukokonaisuuden valmistaminen
- tutustuminen muihin teatterissa käytettyihin kosketinsoittimiin.

Länsimainen taidemusiikki (esim. lied-pianisti, korrepetiittori)

- ohjelmistona esim. liedien piano-osuuksia sekä aarioiden ja instrumenttiteosten säestyksiä
- continuo-säestys (kenraalibasso-merkinnät)
- satsin soittoa
- transponointia
- harmonian ja muodon analysointia esim. polyfonisesta tekstuurista tai partituurista
- soinnuttamista
- länsimaisen taidemusiikin teosten soittamista korvakuulolta
- improvisoidut kadenssit (codat)
- vanha musiikki

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry

www.musicedu.fi 11

Rytmimusiikki (rock-, pop- tai jazz-musiikki)

- ohjelmistona pop- ja/tai jazz-standardeja
- kolmimuunteinen fraseeraus
- synkopointi
- moodit
- blues ja boogie (vasemman käden ostinatot)
- latinalaisamerikkalainen musiikki
- suomalainen kansanmusiikki
- tango, milonga jne.
- kuubalainen ja brasilialainen musiikki
- omat sävellykset/sovitukset

- improvisointi

Suuntautuminen musiikkikasvatukseen

- ohjelmistona lasten ja/tai nuorten lauluja ja muuta soveltuvaa ohjelmistoa
- soittaminen kuulonvaraisesti
- säestystyyli, kompit,
- alku-, väli- ja loppusoitot
- melodioiden laulaminen ja säestäminen yhtä aikaa
- nopeat valmiudet harmonian, melodian ja rytmikan hahmottamiseen ja toteuttamiseen myös korvakuulolta
- musiikin eri peruselementtien toteuttaminen pianolla
- improvisointia lähtökohdista esim. kuva, teksti, liike tai tunnelmat
- liikkeen säestäminen

Liite 5. Diatoninen kvinttikierto

Ks. nuottiesimerkki.

Liite 6. Improvisointi

Improvisointi on yksi vapaan säestyksen opiskelun työtavoista. Improvisointia oppimalla oppilas kehittyi kuulonvaraisessa musiikin hahmottamisessa ja tuottamisessa, oppii käsittelemään musiikillisia aiheita ja saa keinoja vapaaseen itseilmaisuun sekä jatkuvaan musiikilliseen muunteluun.

Improvisointi aiheen tai teeman pohjalta on hyvä tapa opiskella improvisoinnin alkeita ja musiikin peruselementtien hallintaa. Kuvan (esim. valokuva), tekstin tai aiheen (esim. teoksen nimi: "Iltarusko merellä") perusteella oppilas voi opetella hallitsemaan yksinkertaisia tunnelmia ja oppia tunnistamaan näitä tunteita itsessään. Aluksi on hyvä antaa oppilaalle myös lähtökohdita tai rajoituksia toteutukseen (esim. "matalalta ja voimakkaasti" tai "vain mustat koskettimet"). Musiikin peruselementeistä voi keskittyä esimerkiksi vain rytmiin tai sointiväriin, jolloin improvisointi voi olla täysin atonaalista.

Pidemmälle ehtineet oppilaat voivat aiheeseen tai teemaan perustuvan improvisoinnin avulla opiskella musiikillisen muodon ja erilaisten teemojen (esim. motiivit ja sekvenssit) hallintaa. Tällöin lähtökohdat improvisointiin voivat olla jo teknisempiä ja abstraktimpia (esim. "kvinttiaihe" tai opettajan ennalta antama teema).

Tällainen improvisointi sopii hyvin myös moodien opiskeluun, koska moodit itsessään jo tuottavat persoonallisia ja leimallisia tunnelmia sekä karaktereitä.

Melodian improvisoiminen helppoon diatoniseen sointukiertoon (esim. I-IV-V7 tai II-V7-I-VI) kehittää opiskelijan kykyä kuulla melodisia tapahtumia yhdistyneenä funktionaaliseen harmoniaan. Aluksi harmonian on syytä olla helppo, jotta oppilas voi keskittyä luomaan melodialinjan, joka itsenäisenä melodisena kaarena on mielekäs, ja josta harmonian sointuvaihdokset on kuultavissa. Myöhemmin voidaan harjoitella melodian käsittelyn tyyllillisiä seikkoja sekä opetella melodian tuottamista vaikeampiin harmonisiin sointuvaihdoksiin.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry

www.musicedu.fi 12

Melodiaimprovisoinnin keinoin voidaan myös tutustua soinnun lisäsäveliin, niiden tuottamiin sävyihin melodiassa sekä oppia paremmin hahmottamaan harmonian samanaikaista ilmentymistä sointuina ja melodiana.

Muuntelu ja variaatiot

Muunnelmat antavat hyvän mahdollisuuden opiskella musiikin tyyliä ja estetiikkaa. Alussa tämä voi tarkoittaa säestyskuvion vaihtamista ja melodian muuntelua. Myöhemmin voidaan muunnella myös muita tyyliin vaikuttavia seikkoja kuten harmoniaa, sointia, rytmiiikkaa ja muotoa. Lisäksi variaatioiden avulla voidaan perehtyä vaikkapa niihin pianonsoiton teknisiin seikkoihin, joita esimerkiksi länsimaisen taidemusiikin estetiikassa kohdataan.

Variaatiot voidaan valmistella ja harjoitella etukäteen, joten niiden ei tarvitse olla spontaanisti yhdessä hetkessä improvisoituja. Variaatioiden pohjaksi voidaan ottaa myös opiskelijan omia sävellyksiä.